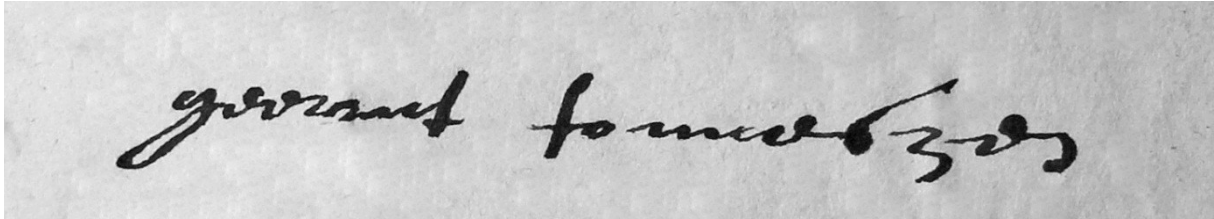

Vier generaties Lochemse Thomassons en hun rol in de Lochemse geschiedenis.

Door Eddy ter Braak

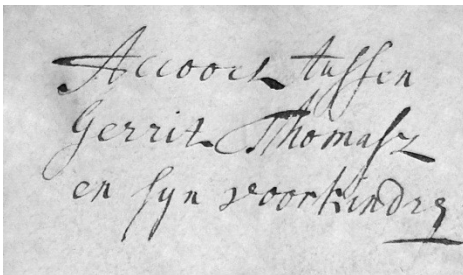
Een aantal Thomassons heeft in de achttiende en negentiende eeuw een meer of minder belangrijke rol gespeeld in het Lochemse bestuur, onder andere als belastinggaarder, schepen, provisor, districtsschoolopziener, kerkvoogd, stadssecretaris, burgemeester, vredesrechter, wethouder en rentmeester.

Generatie 1: Gerrit Thomassen.

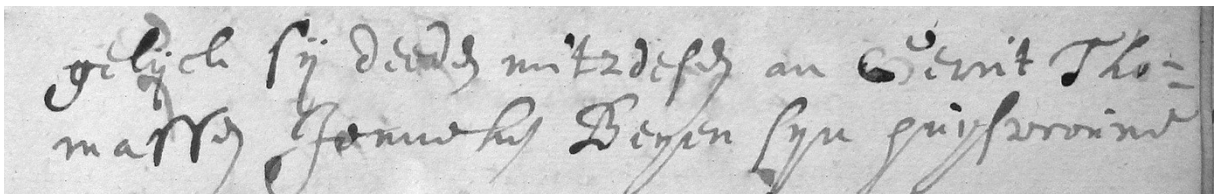

De handtekening van Gerrit Thomassen (Hij heeft zelf zijn naam als 'tomaszen' geschreven; de 'e' schreef men in die tijd als een soort 'o' en de 'ss' als 'sz'.)

Met deze Gerrit Thomassen lijkt het in Lochem allemaal begonnen te zijn. Hij is de eerste Thomasson, die in de Lochemse archieven terug te vinden is. Wat betreft het verschil tussen Thomassen en Thomasson is het zo, dat de familienaam in de archieven gedurende de eerste vermeldingen terug te vinden is als Tomas, Thomass, Thomasz, Tomassen en Thomassen. Pas vanaf ongeveer 1700 verschijnt de naam Thomasson in beeld voor de familie en dat is verder zo gebleven. De 'o' in de laatste lettergreep is daar waarschijnlijk per ongeluk terecht gekomen. Men zal bij een inschrijving de gotische letter voor 'e' waarschijnlijk aangezien hebben van een 'o'. (Probeer u in het onderstaande stukje tekst de naam Thomassen maar eens te ontcijferen.)

De naam Gerrit Thomass(en) wordt voor het eerst in de Lochemse archieven vermeld in het 'Oud Rechtelijk Archief van de Stad Lochem'. De bewuste oorkonde gaat over het kopen van een huis aan de Smeestraat te Lochem door Gerrit Thomassen en Jenneken Beijen, zijn huisvrouw, op 1 augustus 1659.

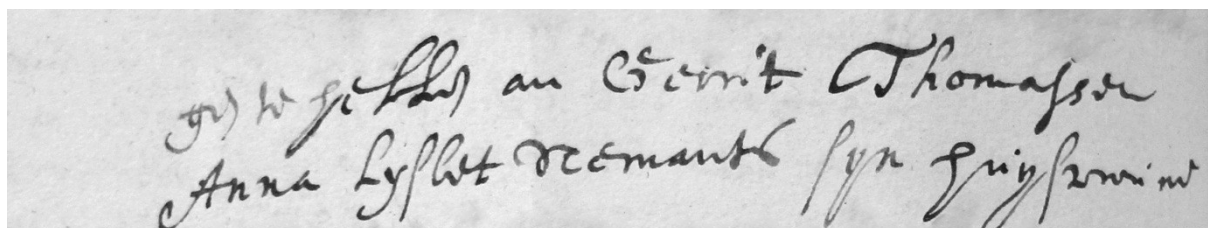
Deze afbeelding is 'geknipt' uit de tekst van 1-8-1659. De tweede, op de volgende pagina, met de naam van zijn tweede vrouw, is uit een tekst van 15-7-1669. Beide teksten zijn in Gotisch schrift en daarom voor ons heel moeilijk te lezen. Maar de namen zijn te herkennen.

Hoelang het echtpaar Thomassen voor dat jaar al in Lochem woonde, is onbekend. Onbekend is ook, of Gerrit Thomassen in Lochem is geboren, of dat hij van elders kwam. Ook over de datum van zijn huwelijk met Jenneken Beijen en de geboortedata van de twee kinderen uit dit huwelijk, Willem Aelbert (Albert) en Johannis (Jan), weten we niets.

Evenmin wanneer Jenneken Beijnen is overleden. Boven een document uit juni 1657 staat vermeld: *“Rekening van tgeen Gerrit Tomass wegens geleverd en gehaelde waren ten achter is an die Stadt Lochem en sulx in gevolge de dode handen van zijn zall. vrouw Jenneke Beijen”*. Hieruit krijgen we de indruk, dat ze waarschijnlijk in 1657 gestorven is.

De Münsterse troepen hebben tijdens hun bezetting van Lochem in ongeveer 1665 de kerkbanken en de preekstoel uit de kerk gesloopt en op de markt in brand gestoken. Ze hebben toen ook het *“ordenair kerkeboek”* met de akten van 1608 tot 1665 met namen van vaders en getuigen van gedoopte kinderen, namen van lidmaten en van gehuwde personen uit de zgn. garfkamer gestolen. Vandaar dat, jammer genoeg, over deze periode geen gegevens uit het bewuste kerkboek bekend zijn.

Wel is de datum van het tweede huwelijk van Gerrit Thomassen met Anna Lysabet Niemants, weduwe van de stadstimmerman Herman Vrijmoe(d)t, op 3 februari 1667 via de kerkboeken in de Lochemse archieven terug te vinden.

A photograph of a handwritten document in cursive script. The text is written in dark ink on a light-colored paper. It reads: "wij hebben an Gerrit Thomassen Anna Lysbet Niemants sijn ghuyswint". The handwriting is somewhat slanted and characteristic of the 17th century.

Een stukje tekst uit een akte met de namen van Gerrit Thomassen en Anna Lysbet Niemants.

Uit een bijlage tussen processtukken van een twist, die in 1706 voor het Stadsgericht van Lochem werd uitgevochten tussen zoon Albert Thomassen en zijn collega-gemeenslieden, blijkt, dat vader Gerrit Thomassen al op 8 april 1645 het burgerrecht van de stad Lochem had verworven. Het kostte hem destijds *“viertien Dalder, ein rood strate, ein leeren emmer, ein isshake und ein brandt ledder en 4 kannen bleickert, welke wijn datlick betalt is”*. Gerrit moet dus al ruim voor 1645 in Lochem woonachtig zijn geweest.

Anna Lysbet Niemans (officieel Anna Elisabeth) was de dochter van Joachim Neander. Hij was van 1638 tot 1651 predikant van Nederduits Gereformeerde Gemeente in Lochem. Deze in het Duitse Stade geboren predikant had zijn oorspronkelijke naam Neumann veranderd in het Griekse Neander, wat net als Neumann ‘nieuwe man’ betekent. Dit naar de mode in bepaalde kringen in zijn tijd. Zo had de Lochemse voorganger van Joachim Neander zijn naam Johannes Holtman veranderd in Johannes Xylander, wat ook ‘houtman’ betekent. De naamsverandering van Joachim Neander had nog een bijzonder gevolg. Naar zijn kleinzoon, ook Joachim Neander genaamd, is later het Neandertal in Duitsland genoemd. Dit vanwege het feit, dat hij veel in een grot in dit dal verbleef om er te mediteren, zijn preken en verzen te schrijven en zijn aanhangers te ontvangen. Lang na zijn dood kwamen zijn volgelingen hier nog bijeen. Dat zorgde er voor, dat de grot de naam Neandergrot kreeg en het kleine dal de naam het Neanderthal.

Toen men hier later de overblijfselen vond van een voorloper van de moderne mens, kreeg deze uitgestorven mensengroep de naam Neanderthaler. Hierdoor heeft de naam Neander een bijzondere plaats in de wereldgeschiedenis gekregen.

Het kerkelijke zegel met het jaartal 1639 op de Avondmaalbeker, die door ds. Neander aan de kerkelijke gemeente geschonken moet zijn.

In de kerk in Lochem is een zilveren avondmaalbeker met het Lochemse kerkzegel en het jaar 1639 er op. Deze avondmaalbeker zou door Joachim Neander geschonken zijn aan de kerkelijke gemeente.

Naast zijn vrouw en dochter Anna Elisabeth was destijds ook de jongste zoon Adolph mee naar Lochem gekomen. Hij bleef er onder de naam Nijman wonen en trouwde met Grietjen van Eps. Van deze Adolph Nijman stammen, zo goed als zeker, alle huidige Nijmans in Lochem af.

Uit het tweede huwelijk van Gerrit Thomassen zijn drie kinderen voortgekomen: Jenneken, Lutgarda en Herman (Joachimus).

Terwijl de nakomelingen uit het eerste huwelijk van Gerrit (met Jenneken Beijen) nog steeds voortleven, ook in Lochem, zijn er geen nakomelingen meer uit het tweede huwelijk van Gerrit (met Anna Elisabeth Niemans), die de naam Thomasson dragen. De oorzaak

hiervan is, dat er uit die familietak op een bepaald moment geen nakomelingen meer met die naam overgebleven waren.

Van molenaar en pachter van de watermolen tot welvarende koopman en winkelier.

Welk beroep Gerrit Thomassen voor 1657 heeft gehad, weten we niet. Maar van 1657 tot en met 1665 blijkt hij molenaar te zijn geweest op de Lochemse koren- en oliewatermolen gelegen aan de Berkel, net buiten de Molenpoort.

In 1682 werd hij, naast molenaar, ook zelf de pachter van de molen. Dat is hij geweest tot en met 1685. Zijn beide zonen, Albert en Herman, hebben in de volgende jaren de watermolen ook een aantal keren in pacht gehad, steeds met uitzondering van kortere of langere tussenpozen. En een eeuw later dong nog een nakomeling, mr. Johan Hermanus Thomasson, een keer mee in de poging de verpachting van de molen in handen te krijgen.

De laatste pachter van de molen was Gijsbert van Rijn. Na zijn dood deed zijn weduwe, Elizabeth Thomassen (toch weer een Thomasson!), op 1 mei 1876 afstand van het pachtrecht. In mei 1894 draaide de molen voor het laatst. Kort daarop werd hij afgebroken. Welgeteld zijn de Thomassons in bijna 200 jaar 24 keer betrokken geweest bij de verpachting van de Lochemse watermolen.

Zowel de wind- als de watermolen waren het eigendom van de stad Lochem. Ze werden ieder jaar opnieuw verpacht aan de meest biedende. Vooral de watermolen was in trek bij de pachters. Het was een goede inkomstenbron. Het water in de Berkel stroomde meestentijds immers krachtig en er kon dag en nacht gemalen worden.

De inkomsten van deze pacht waren erg belangrijk voor de stad. Ze brachten ongeveer de helft van de totale inkomsten van de stad op! In 1811 bijvoorbeeld waren de totale inkomsten van de stad f 2334,13, waarvan f 1449,-, dus ruim de helft afkomstig was van de molens.

In 1690 heeft Gerrit Thomassen voor het Stadsgericht Lochem een proces gevoerd tegen de Stad Lochem over een aanzienlijk bedrag (ongeveer 1136 gld.), dat hij tegoed had van de stad. Het betrof o.a. geld uit de tijd, dat hij als molenaar in dienst was van de stad. Uit de processtukken, te vinden in het Oud Rechterlijk Archief van de Stad Lochem, blijkt ook, dat Gerrit Thomassen later een bloeiende zaak in Lochem heeft gehad. Het moet een soort 'Winkel van Sinkel' zijn geweest. Een warenhuis, waar van alles wat een mens nodig heeft, te koop was. Zo vermeldden de bijgevoegde lijsten, dat hij allerhande etenswaren zoals brood, boter, kaas, maar ook dranken zoals bier, wijn en brandewijn en verder kaarsen, tabak, kalk, planken, nagels (spijkers), stoffen voor kleding, lakens etc. en olie, smeer en traan verkocht. De magistraat maakte, volgens de lijsten, veelvuldig gebruik van zijn diensten. Je kunt uit de lijsten goed aflezen, dat gewoon drinkwater nog ongebruikelijk was, want kannen bier worden in groten getale vermeld.

Rekening van het jaer 1672 met Gerrit Thomassen aan
 en wegens des oetd. Lochem heeft verpochten en
 gelyket van die saluten vrachten als andore, mid volght

R^o 1672. In
 Septemb.

Van de Lijst van Baer Etl. en Aelthous con
 Fransman die is moule wader te gange maekte
 voortsetten van wans bier 11 - 8 - 0

Nach de Rector, Franscalck ag Matto buot Lasten hie
 ten daer die Conclike willems, ker en waeren voor 11 - 12 - 0

Nach verpochten aan des Franss Executours, uit lijst
 van de Magistraat 1 - 5 - 0

Noch sonnen daegen twee dagelike, sijn des Franss Exc.
 cutours uit lijst als vooren en seten, dincen en pla
 pen meer bouwen, die de stadt en Schultampst Exec
 turen, en hebben verpochten tydelik quaden dachlyk
 waer van de Rector de Halffschep in sijn dachlyk
 van hof Schultampst heeft betaelt een hie noch 6 - 7 - 0

Nach Gerrit van Campen met sijn bierbonds daer
 by den camp aan des willemsbaerfs willems haddes
 uytghegheuen uit lijst als vooren voortset 11 - 18 - 0

Nach door lijst van Baer Etl. twee wylers sijn ook
 Franss Executours een dach en nacht en coft en dinc
 van bier, wijn en brandewijn, Haer en Hoeroudschins
 en hebben voortset 6 - 16 - 0

Som tot aan 7 jaer 1672 6 - 16 - 0

Kopie van de rekening over het jaar 1672 van Gerrit Thomassen aan de stad Lochem met de voorgeschoten bedragen voor geleverd materiaal en diensten.

Daarnaast was Gerrit Thomassen ook enige jaren secretaris van de Stad Lochem. Maar voor die functie, een soort erebaantje, kreeg men niet veel geld. Bovendien gold de benoeming maar voor drie jaar.

Toen hij op 3 februari 1667, na het overlijden van Jenneken Beijen, voor de tweede keer trouwde, werd het huwelijk voorafgegaan door een overeenkomst aangaande de erfenis, die toekwam aan zijn beide kinderen uit zijn eerste huwelijk (een zgn. ‘magescheid’). Hieruit blijkt, dat Gerrit gedurende zijn eerste huwelijk al een behoorlijke mate van welvaart had bereikt. Zijn bezit werd, zo blijkt uit onderstaande vermelding, op een totale waarde van ruim 3000 Carolingische guldens geschat en bestond o.a. uit het bezit van een huis in de stad, een paar landerijen, een boerderij en een paar gaarden. Het document op de volgende bladzijde laat zien, wat hij bezat.

‘Pesthuisje’ aan de gracht.

Tot zijn bezit behoorde volgens dit document ook een ‘moijtenberg’, ook wel als ‘muijtenberg’ geschreven. Het is een benaming, die blijkbaar alleen in de omgeving van Lochem werd gebruikt. Moijtenbergen blijken een soort hoven of gaarden (een soort veredelde volkstuinten) te zijn geweest, maar dan op de grond van de gedempte buitenste gracht. Er moeten vele moijtenbergen rond de stad zijn geweest. In het “Memorie- en Resolutieboek 1615-1701” is de volgende vermelding te lezen: “Vorwarden ende conditie warop tott reparatie dieser verbrander kercken op huden den 20 februari 1619, bij apenbaren kersenbrandt, sollen verkoeft worden die moijtbergen omb dieser stadt gelegen.”

Overzicht van de bezittingen van Gerrit Thomassen i.v.m. het magescheid na het overlijden van zijn eerste vrouw.

Het huidige zgn. ‘pesthuisje’ of ‘bleekhuisje’, op de Westerableek staat op zo’n vroegere moijtenberg. Het stond oorspronkelijk als ‘hofhuisje’ in de boeken vermeld. Toevallig of niet, dit huisje, en dus ook de moijtenberg waarop het stond, was in 1772 in het bezit van de zoon van Gerrit Thomassen, Albert Thomassen. Veel min of meer welgestelde inwoners van Lochem bezaten destijds zo’n moijtenberg aan de rand van de stad. De ‘gewone’ Lochemers hadden in die tijd ook bijna allemaal een hoekje bouwland, maar die lagen iets verder buiten de poort in één van beide enken. Ze verbouwden er hun eigen voedsel op.

De beide oorlogen met Munster en een andere ramp.

De tijd waarin Gerrit Thomassen in Lochem leefde, was een zeer roerige tijd. Nadat in 1648 de Republiek, na tachtig jaar oorlog, vrede had gesloten met Spanje, verwachtte men eindelijk een tijd van langdurige vrede te krijgen. Het leger werd daarom verkleind en nergens werden de verdedigingswerken nog onderhouden. Ook in Lochem niet. De Walderpoort bijvoorbeeld was totaal vervallen. De dakpannen had men gebruikt om de herbouwde huizen mee te bedekken.

Maar er dreigde wel degelijk gevaar en wel vanuit het oosten. In 1650 werd Bernard Christoffel van Galen tot bisschop van Munster gekozen. Hij behartigde de belangen van zijn bisdom met grote zorg en ijverde voor zuiverheid en uitbreiding van het rooms-katholieke geloof.

Dat leidde tot grote onderdrukking van de protestanten in het bisdom. Aan Nederlanders had hij een verschrikkelijke hekel, omdat onze regering de stad Münster in haar vierjarige strijd tegen hem had gesteund. Bovendien was hij in ons land in spotprenten belachelijk gemaakt. Daarnaast meende hij recht te hebben op de heerlijkheid Borculo.

Toen in 1665 Engeland ons land de oorlog had verklaard, dacht Van Galen zijn slag te kunnen slaan en viel ons land binnen. Op 20 september was zijn leger tot Lochem doorgedrongen en bezette de stad. Lochem werd hierbij behoorlijk beschadigd. Onder andere aan de kerk waren grote vernielingen aangebracht. De Munsteranen werden gelukkig in december weer uit de stad verdreven. In april 1666 volgde daarop de Kleefse vrede.

Maar op 10 januari 1672 stroomde te Lochem, net als in alle kerken van de republiek, weer een verontruste gemeente de nog zeer gehavende kerk binnen. We waren nu in strijd met zowel de Engelsen, als de Fransen. De Munsterse bisschop zag weer de kans schoon om misbruik te maken van de zwakke situatie, waarin de republiek opnieuw verkeerde. Hij drong ons land weer binnen.

Toen men in Lochem het grote vijandige leger zag naderen, heeft men de poort maar open gedaan en de Munsteranen binnengelaten. Het zal zeker een deel van de vernielingen tijdens een belegering en het binnenvallen hebben kunnen voorkomen, maar ondanks de vrije intocht heeft Lochem weer erg onder de bezetting door de Munsteranen geleden. Het kerkmeubilair werd kapot geslagen en in de kerk werden veldovens gezet voor het bakken van brood voor de soldaten. Huizen werden leeg geplunderd. De molens waren kapot geslagen, waardoor er geen graan meer gemalen kon worden. Aan alles was gebrek. Daarnaast moest de stad de kosten opbrengen voor het onderhoud van de bezettende soldaten. In april 1674 vertrok het laatste vijandige garnizoen uit de stad. Ze namen de twee burgemeesters als gijzelaars mee. Hun vrijheid kostte de Graafschap f 70.000,-. Een deel hiervan moest van Lochem komen, van een stad die aan de voorbije oorlogen niets dan een lege kas en een verarmde bevolking had overgehouden.

De vrede bracht weer een tijd van rust in de stad, maar ook een tijd van armoede. Met een lege stadskas. Waar moest het geld vandaan komen? Zoals eerder vermeld, vertegenwoordigde de pacht van de molens het grootste deel van het inkomen van de stad. Die werden dan ook zo snel mogelijk gerepareerd. Daarnaast was er voor de stad nog de pacht der landerijen en de inkomsten uit de accijnzen.

Enige jaren later, in de nacht van 27 op 28 augustus 1693, overkwam Lochem weer een ramp. Een grote brand legde 24 huizen in de as, daaronder ook het huis van Gerrit Thomasson in de Smeestraat. Het was zo snel gegaan, dat de meeste goederen en verscheidene varkens en kalveren mee verbrand waren. ‘Meester’ Gerrit Prop vertelt ons hierover in zijn zeer lezenswaardige boek *De historie van een kleine landstad ‘Lochem’*. Bij het blussen (met behulp van leren emmers, ijshaken en brandladders; een brandspuit had men nog niet!) was Jan Otten onder de gevel van Gerrit Thomassons huis “*dood gebleven*”.

Het huis is, net als de andere vernielde huizen, weer herbouwd. Het is niet de laatste keer geweest, dat er in de stad brand uitbrak. Dat moet u maar eens nalezen in het boek van Prop.

Gerrit Thomasson is waarschijnlijk in 1696 overleden. Meer was er over Gerrit Thomassen niet te vinden. Des te meer over zijn nakomelingen.

Generatie II: De kinderen van Gerrit Thomasz

Gerrit Thomasz/Thomassen, de stamvader van de Lochemse Thomassons, had zich gedurende zijn leven een behoorlijke positie en welvaart weten te verwerven. Dat blijkt ook wel uit het feit, dat hij twee keer een partner uit vooraanstaande kring kon huwen. Opmerkelijk is daarbij, dat het in beide gevallen om een weduwe zonder kinderen ging.

De eerste was Jenneken Beijen, de dochter van Hendrick Beijen, die na de Tweede Munsterse Oorlog (1672-1674) deel ging uitmaken van de door stadhouder Willem III benoemde stadsregering van Lochem, onder burgemeester Bruno van Dam. Na haar overlijden trouwde Gerrit met Anna Elizabeth Nieman de dochter van de Lochemse predikant Joachim Neumann / Neander / Nieman.

Uit de lijst van zijn bezittingen, opgesteld bij de erfdeling na het overlijden van zijn eerste vrouw, blijkt dat hij in 1667 al een behoorlijke hoeveelheid geld en goederen had vergaard. En deze hoeveelheid is in de loop der daaropvolgende jaren alleen maar toegenomen. Zijn kinderen (Willem) Albert, Jan, Jenneken en Herman (Joachimus) konden daardoor een goede start in het leven maken.

Van deze tweede generatie ‘Lochemse’ Thomassons heeft zoon Herman (Joachimus) de meeste betekenis voor de Lochemse geschiedenis gehad. Maar eerst de anderen.

Willem Albert, meestal vermeld als Albert

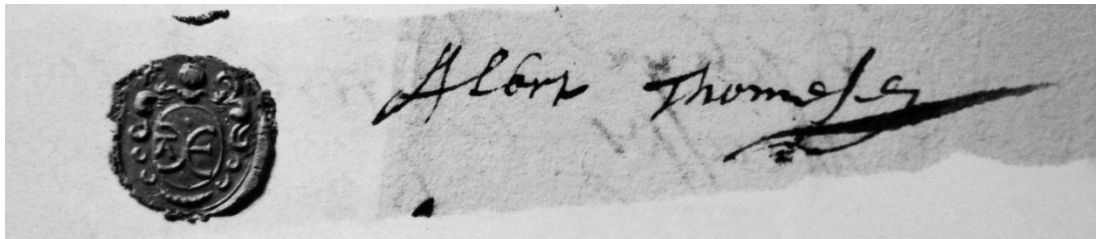
Uit wat over hen bekend is, blijkt dat zoon Willem Albert gehuwd was met Johanna Vrijmoe(d)t, een dochter uit het eerste huwelijk van zijn stiefmoeder.

Hij heeft, net als zijn vader, de watermolen aan de Berkel enige jaren in pacht gehad.

Mogelijk zette hij daarnaast, alleen of samen met zijn beide broers, het warenhuis van zijn vader voort. Van hem is in ieder geval bekend, dat hij als lakenkoopman staat vermeld.

Daarnaast bracht hij het, in bestuurlijk opzicht, tot ‘gemeensman’ van het Smeestraatrot en later tot schepen van de Stad Lochem. Dat leidde weer tot de functie van (tijdelijk) provisor en van rentmeester van de stad.

Hij vergaarde in de loop van zijn leven, net als zijn vader, heel wat grondgebied binnen en buiten Lochem, door koop of erfenis. Zo kregen hij en zijn vrouw in 1710 van de weduwe van Swier Jolink het halve erve en goed Winkel in het Scholtambt Lochem. En een jaar later van Theodora Bruinis, weduwe van Lathum, het andere halve goed Winkel. Zelf kocht hij volgens het *Memorie- en Resolutieboek der Stad Lochem* over 1616-1711 in 1709 “*een stukke in den Zijden Eenck*” en “*het halve Molenstukke*”.

Zegel en handtekening van Albert Thomassen

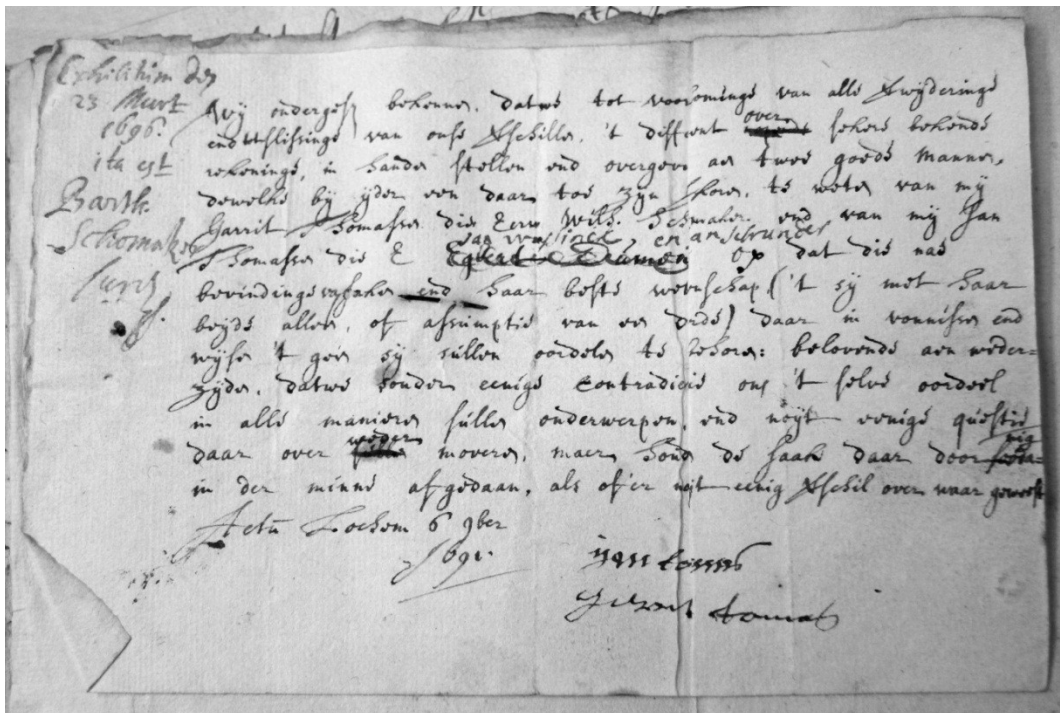
Over Albert is in het Oud Rechterlijk Archief van de Stad Lochem nog een gerechtelijke strijd uit 1706 tussen hem en zijn collega-gemeenslieden te vinden. Albert zou volgens hen ten onrechte tot gemeensman van het Smeestraatot zijn benoemd. Het Smeestraatot had namelijk zijn broer Herman tot hun gemeensman (vertegenwoordiger) gekozen. Maar omdat Herman ondertussen tot gemeentesecretaris was benoemd, had Albert – zonder het mandaat van de wijk – Hermans plaats als gemeensman ingenomen. Daar waren zijn collega-gemeenslieden het niet mee eens en wilden hem niet op hun samenkomsten toelaten. Daar kwam toen nog de beschuldiging bij, dat hij eigenlijk helemaal geen gemeensman kon zijn, omdat hij geen recht op het Lochemse burgerschap zou hebben. Dank zij deze strijd voor het Lochemse vredegerecht bevindt zich in de Lochemse archieven een geschreven kopie van de inschrijving als burger van vader Gerrit. Dat was belangrijk, want, omdat vader Gerrit als Lochemse burger erkend was, waren zijn kinderen automatisch ook burgers van de stad. Het door de andere zoon, gemeentesecretaris Herman Thomasson, gekopieerde bewijs van inschrijving was als bewijsstuk aan de documenten toegevoegd. De 15 andere gemeenslieden hebben uiteindelijk bakzeil moeten halen en een document ondertekend, waarin ze het gelijk van Albert erkenden.

Jan

Hoe het zoon Jan vergaan is, is erg onduidelijk. Mogelijk had hij ook eerst een bestaan in de zaak van zijn vader. Maar ook is het mogelijk, dat hij zelfstandig een zaak begon. Het is hem echter mogelijk niet zo goed vergaan, als zijn beide broers, die in welstand konden leven. Hij komt in ieder geval niet voor op de lijst van pachters van de molen.

Wel is zijn naam in 1758 te lezen op de zgn. rottenlijst als één der beide rotmeesters van het Bagijnenstraatrot. Hij moet daarom wel enig aanzien hebben gehad. Daarnaast is hij, evenals zijn beide broers, in hetzelfde jaar terug te vinden op de lijst van personen met het burgerrecht in de Stad Lochem. Uit een ander document uit 1726 blijkt, dat hij in de Achterstraat moet hebben gewoond.

Opmerkelijk is het verder, dat hij de enige Thomasson is, die in mei 1701 een koe laat "opbranden". Niet, dat het dier verbrand werd, maar al het vee dat in de stad (!) gehouden werd, moest gekenmerkt zijn. Het werd namelijk overdag gezamenlijk uitgedreven naar de gemeentelijke gronden en dan moest duidelijk zijn welk dier van wie was. Jan hield dus bij zich thuis in de stad één (of meer) koeien. En dat duidde er niet op, dat hij tot de groep welvarende personen behoorde.

Overeenkomst tussen Jan Thomassen en zijn vader uit 1695

Het is aannemelijk, dat de verhouding tussen Jan en de rest van de familie ook niet zo goed was. Uit documenten in het Oud Rechterlijk Archief van de Stad Lochem blijkt, dat hij voor het gerecht een strijd heeft gevoerd met zijn vader over de verdeling van de erfenis van zijn moeder, Jenneken Beijen. Blijkbaar was de verdeling niet naar zijn zin. Uit het hierboven afgebeelde document blijkt, dat er toch tot een vergelijk is gekomen met zijn vader.

Na de dood van vader Gerrit ging hij echter toch weer de strijd over de erfenis aan, nu met zijn stiefmoeder, Anna Elisabeth Nieman.

Ook is in de archieven over hem nog te vinden, dat zijn vrouw, Marritjen Spijkers, in 1717 het Lochemse gerecht verzocht *“mombere[n] te willen benoemen en een magescheid te willen oprichten ten behoeve van haar beide dochters, omdat haar echtgenoot na haar dood haar goederen niet behoorlijk zal administree[n]en”*. Het echtpaar leefde rond die tijd mogelijk in onmin.

Na hun moeders overlijden beklagden de dochters zich in 1722 in een schrijven aan het gerecht in Lochem er over, dat het huis van hun ouders aan de Walderstraat (dus niet meer het huis aan de Achterstraat) al meer dan 10 jaar leeg stond en aan het vervallen was. Ze zouden graag toestemming willen hebben om het huis op te knappen, maar tot dan toe hield hun vader dat tegen.

Jenneken.

Gerrits dochter Jenneken trouwde met Theodorus van Campen, rector aan de Latijnse school in Lochem. Hij was ook enige jaren één der burgemeesters van de Stad Lochem.

Herman.

Gerrits zoon Herman (Joachimus), de jongste, trouwde met Anna Maria te Winkel, dochter van burgemeester Jan te Winkel. Of hij ook zijn aandeel in de winkel van zijn vader leverde, is niet duidelijk. Wel is het bekend, dat ook hij de stadswatermolen twee keer een jaar in pacht gehad. Opmerkelijk is hierbij, dat dit twee keer de pachtreeks van de molen door zijn broer Albert onderbrak.

Hij werd, net als zijn broer Albert, lid van de Lochemse magistratuur en was jarenlang secretaris van de Stad Lochem. Daarnaast was hij van 1734 tot 1737 ook nog de schrijver van de marke Exel. Hij heeft een belangrijke rol in de Lochemse politiek gespeeld.

De Stadsregering.

In die tijd was het zo, dat de stadsregering, zoals het stadsbestuur toen genoemd werd, elke drie jaar opnieuw werd gekozen. Dat gebeurde in een zogenaamde 'keur' door de gemeenslieden, tenminste als de landelijke stadhouder zich er niet mee bemoeide! En die stadsregering telde niet één, maar twee, drie of vier burgemeesters. Lochem heeft een tijdlang zelfs vijf burgemeesters gehad!

Vandaar dat er in die tijd in de loop der jaren, ook in Lochem, veel personen burgemeester zijn geweest. Het was toen ook geen volledige betrekking, maar een erebaantje. De schepenen (de stadsbestuurders) kozen uit hun midden de burgemeesters en de andere functionarissen, zoals de secretaris, de richters en de kerkmeester. Men kreeg er niet veel voor betaald (lange tijd was het ongeveer f 25,- per jaar). Maar deze baantjes leverden veel aanzien en invloed op. Daarnaast kon men voor zichzelf en voor familieleden nogal eens iets regelen en zichzelf zo behoorlijk verrijken!

Een 'stadhouder' was zowel een plaatselijk als een landelijk begrip. Het hield niet meer en niet minder in dan de plaatsvervanger te zijn ('stad' heeft hier niets met een stad te maken, maar komt van 'in stede van' = in plaats van). De landelijke stadhouder was eigenlijk niets anders dan de hoogste bestuursambtenaar van het land, de vervanger van de vorst. Al had hij, na de onafhankelijkheid van Spanje, geen vorst meer boven zich staan.

De eigenlijke bestuurlijke macht lag bij de Staten der Gewesten. Maar in de praktijk trok de stadhouder vaak de macht naar zich toe. Zo gaf stadhouder Willem III zichzelf in 1675 met behulp van een regeringsreglement de bevoegdheid de magistratleden in het gewest Gelderland te mogen benoemen. Op die manier zorgde hij er voor, dat het zijn volgelingen waren, die op de belangrijke posities terecht kwamen. Hiertoe had hij officieel helemaal niet het recht.

Het behoorden de gemeenslieden, de gekozenen uit en door de 'rotten' (de stadswijken) te zijn, die de bevoegdheid hadden de leden van het stadsbestuur te kiezen. En de gekozen schepenen verdeelden onderling weer de functies binnen de stadsregering. Zo waren er de functies van burgemeester, rentmeester, timmermeester, kerkmeester, marktmeester, weidemeester en weesmeester. Ze werkten meestal in tweetallen. Het stadsbestuur was ook verplicht elk jaar verantwoording over de gemeentelijke financiën aan de gemeenslieden af te leggen.

Maar het zal duidelijk zijn, dat het stadsbestuur (de burgemeesters en de andere schepenen) nog al eens probeerden onder de bemoeienis van de gemeenslieden uit te komen. Ze regelden de zaakjes graag binnen de eigen kring.

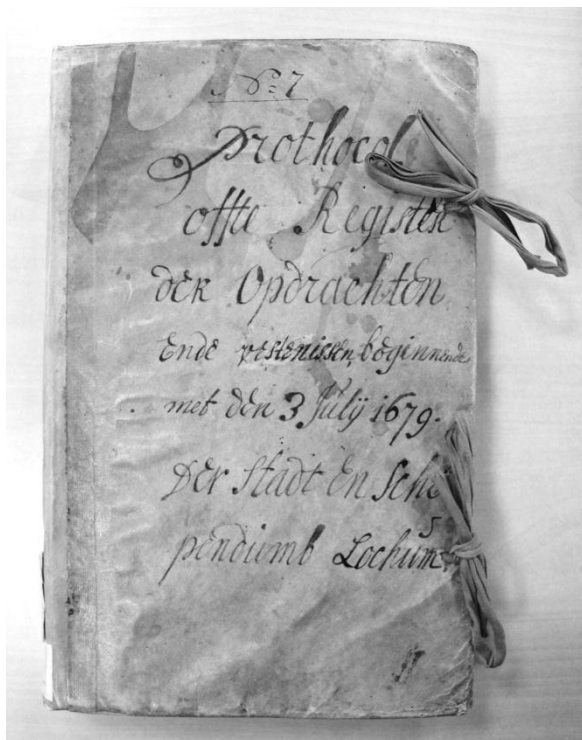
De zgn. 'Gelderse Plooiërij' en de rol van de Thomassens daarin.

Toen Willem III (ook wel de 'Engelse Majesteit' genoemd) in 1702 in Engeland overleed, vonden veel burgers in ons land, dat hun tijd was aangebroken, ook in Lochem.

Op 8 maart 1703 kwam een afvaardiging van de Lochemse gemeenslieden bij burgemeester Westenberg, met het verzoek om als vroeger weer het recht te krijgen de stedelijke regenten te kunnen kiezen. Westenberg hield de zaak echter af door te zeggen, dat hij alleen daar niet over kon beslissen. De andere magistratsleden waren echter afwezig.

Maar de burgerij gaf niet op. Ze gingen er toe over in de Grote Kerk voor het eerst sinds jaren weer 16 gemeenslieden te kiezen, onder hen de beide zonen van Gerrit Thomassen, Herman en Albert.

Op 22 maart 1703 kwamen deze gemeenslieden onder aanvoering van Herman Thomassen naar het stadhuis en boden de burgemeesters twee geschriften aan. In het eerste stond vermeld, dat de heren van de magistraat uit hun functie waren ontslagen en bedankt werden voor hun diensten. In het tweede, dat ze door de gemeenslieden ook weer werden aangesteld, tot aan de nieuwe verkiezingen in 1705. Die vonden altijd op 'Petri' (22 maart) plaats.

De heren sputterden tegen en probeerden uitstel te krijgen, maar ze gingen uiteindelijk overstag en tekenden de beide 'pampieren'. In de *Geschiedenis van Gelderland 1492-1795* van P.J. Meij e.a. staat hierover te lezen: "Dat werd hun echter niet toegestaan en pas na de dreigende woorden van Thomassen, de leider der beweging, dat de heren 'niet musten difficulteren off ophouden, op datter geen onheilen en verder commotiën ontstaen musten' en nadat de spanning die van het volk op het marktplein uitging ook in de raadskamer voelbaar werd – de mensen drongen al tot de deur van de raadkamer door – pas toen werden de beide 'pampieren' getekend."

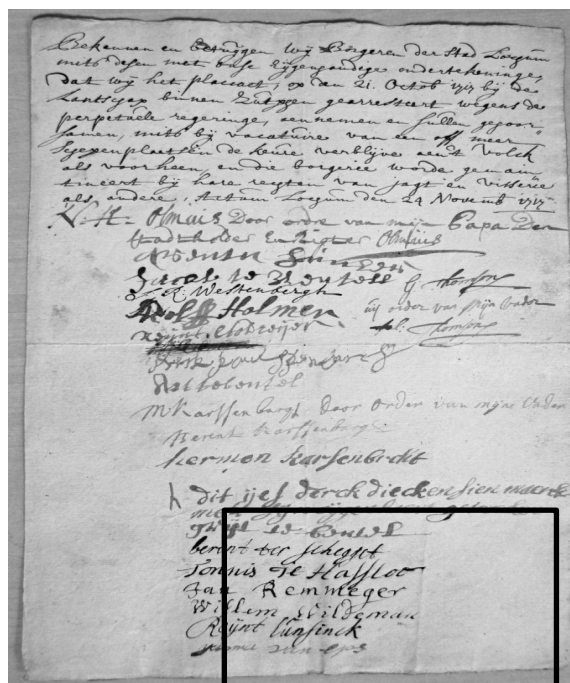
De burgers hadden zich dus weer het recht toegeëigend zelf hun magistraat te kiezen en controle te houden op de gemeentelijke financiën. Maar de overwinning was niet van lange duur. In 1717 gelukte het die regenten in

de Staten van Gelderland, die behoorden tot de 'oude plooi' (de oude regentenklasse, die elkaar de lucratieve baantjes toespeelden en zich door verzwagering als groep afsloot voor buitenstaanders), al weer een groot deel van de vroegere toestand te herstellen. Zo werden de driejaarlijkse verkiezingen van de stadsregering weer afgeschaft en konden de heren weer hun leven lang op het pluche blijven zitten. Burgemeester Westenberg presteerde het enige jaren later zelfs om zijn elfjarig zontje tot medeburgemeester van Lochem te laten benoemen! Met de goedkeuring van een groot deel van de Lochemse burgers!

Albert Thomasson had blijkbaar geen problemen met het weer afschaffen van het recht der Lochemse burgers om hun eigen magistraat te kiezen, of was daartoe niet meer in staat, want hij liet zijn zoon Gerrit zijn instemming noteren op het blad, dat iedere burger met stemrecht kon tekenen om zijn instemming te betuigen. (Zie de tekst en handtekening binnen het zwarte vak.) Het was voor hem blijkbaar geen reden zijn positie in de magistraat op te geven.

Wat zijn broer Herman betreft hem, is het onduidelijker. Zijn handtekening komt namelijk op geen der negen lijsten voor. Maar misschien waren er destijds wel meer dan negen lijsten. Ook hij heeft zijn positie niet ter beschikking gesteld.

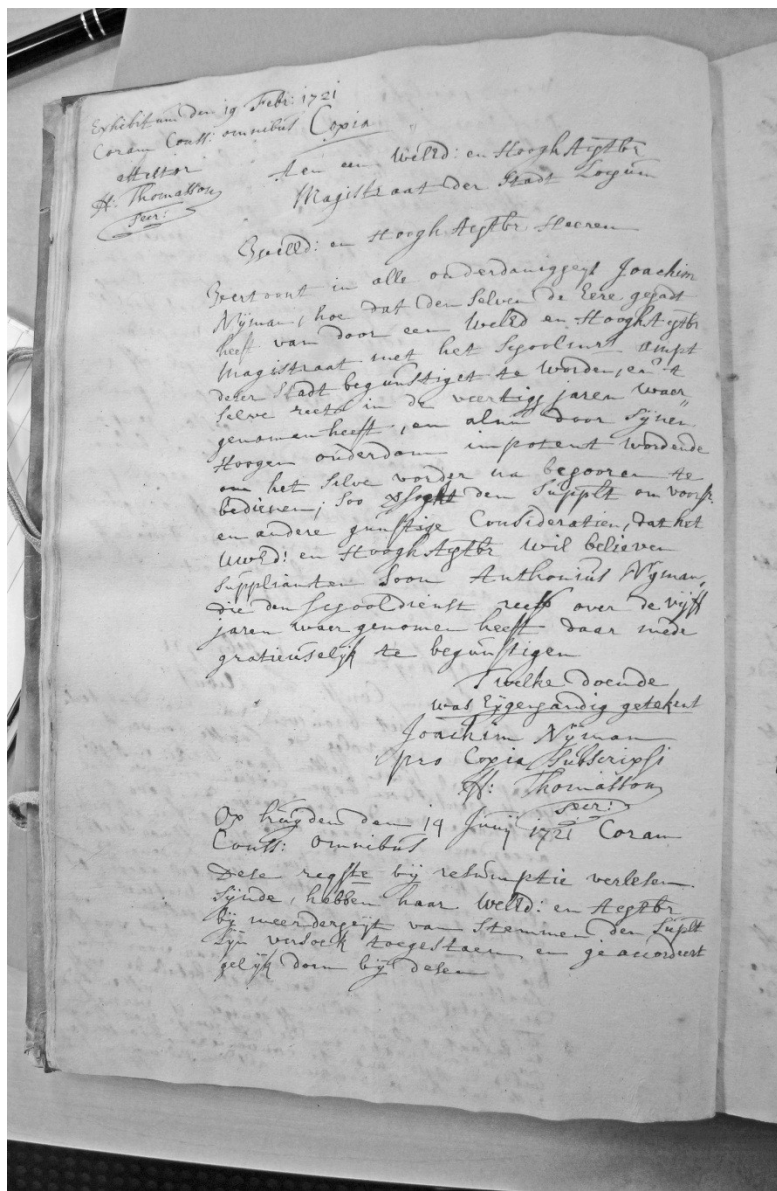
Feit is verder, dat bijna alle stemgerechtigde Lochemse burgers er mee in hebben gestemd, dat ze hun moeizaam verworven recht weer uit handen gaven. Waarom? Om meer continuïteit in het bestuur te brengen, zoals werd gezegd?

Eén der negen bladen in het Oud-Archief Stad Lochem met de handtekeningen van een aantal Lochemse burgers, waarin ze ermee instemden, dat de magistraat niet meer driejaarlijks door de Lochemse burgers gekozen werd.

Herman als lid van de magistraat.

Herman werd in 1699 aangesteld als de 'beurder der verpondinge' (een vorm van grondbelasting). Zijn broer Willem Albert en diens vrouw stonden borg voor hem. In 1705 kwam hij samen met dezelfde broer Willem Albert als schepen in het stadsbestuur. Albert werd rentmeester en Herman secretaris. Herman heeft deze functie tot ruim 1740 uitgeoefend. Daarnaast vervulde hij ook nog de functie van secretaris van de Lochemse schepenrechtbank.

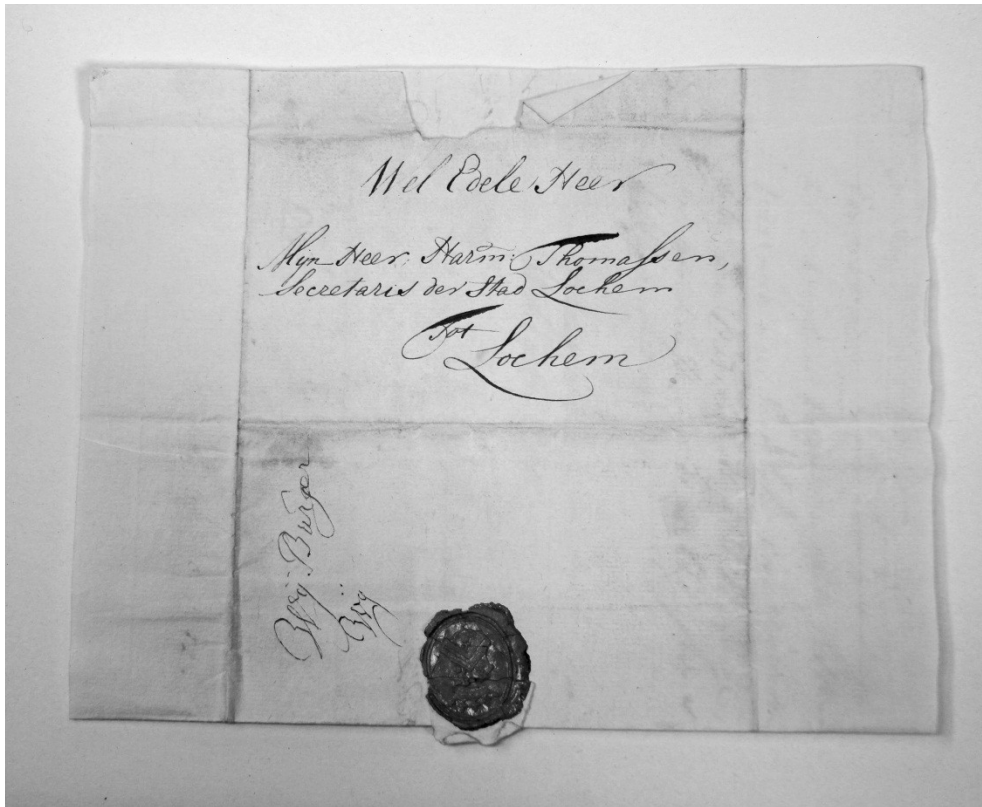

Het stadsbestuur handhaafde namelijk in die tijd niet alleen de orde in de stad, maar fungeerde zelf ook als rechtbank. Enkele vooraanstaande schepenen vormden samen de schepenrechtbank. Deze hield zich met de kleine rechtspraak in de stad bezig. Het ging hierbij om kleinere criminele zaken en de vrijwillige rechtspraak (ze certificeerde o.a., door het ontbreken van het notariaat, rechtshandelingen van vrijwillige aard, zoals het bekrachtigen van testamenten). Grotere zaken werden door het Hof in Zutphen behandeld. Vandaar dat Herman Thomassens handschrift veelvuldig in zowel de oude 'Memorie- en Resolutieboeken van de stad Lochem' (de oude notulenboeken van het gemeentebestuur) en de oude notulenboeken van het Lochemse gerecht te vinden is. Deze laatste dragen de fraaie naam 'Protocol offte Register der Opdrachten ende Vestenissen' (zie de afbeelding).

Bladzijde uit een 'Memorie- en Resolutieboek der Stad Lochem met het handschrift van Herman Thomassen (uit 1721)

Daarnaast komen we in de oude notulenboeken van het Stadsgericht Lochem de naam van Herman Thomassen ook vaak tegen als gevolmachtigde van één der partijen in een kwestie. Het lijkt erop, dat hij als een soort advocaat namens één der partijen optrad.

Uit de notulenboeken van de Lochemse magistraat blijkt, dat Herman Thomassen in 1733 zodanige problemen met zijn gezondheid had, dat er een tweede secretaris benoemd moest worden.

Generatie III.

Nakomelingen van Albert.

De kinderen van Albert, zeven in getal, hebben geen rol in de Lochemse magistratuur gespeeld. De dochters trouwden echtgenoten van 'goeden huize'. Zoon Harmen/Herman werd een welvarende koopman. Hij trouwde met een dochter van burgemeester Moyderman. Maar uiteindelijk liep deze tak dood bij zijn achterkleinkinderen.

Zoon Johannes (Jan) viel wat uit de toon. Om één of andere reden vertrok hij uit Lochem en ging naar Rotterdam. Daar trouwde hij in 1715 met Johanna de Vries uit Goes. Jaren later vestigde het echtpaar zich toch in Lochem. Zij zijn voor de huidige Thomassons belangrijk, omdat zij allemaal van dit echtpaar afstammen.

In tegenstelling tot de eerder genoemde Thomassons, die zich vooral met de handel en bestuur bezig hielden, zijn onder de nakomelingen van Jan Thomasson en Johanna de Vries velen, die een handwerkberoep hebben uitgeoefend.

De nakomelingen van Herman.

Herman Thomasson en zijn vrouw Anna Maria te Winkel kregen zes kinderen, vijf jongens en een meisje. Twee van de zonen hebben een rol in de Lochemse politiek gespeeld: Gerrit Jan en Lambartus.

Zoon Gerrit Jan volgde zijn vader als schrijver van de marke Exel op. Hij was ook rentmeester van Ampsen en schepen van de Stad Lochem. Gedurende de laatste functie was hij ook een aantal jaren één der beide burgemeesters van de Stad Lochem.

Zoon Lambartus was koopman/winkelier, maar dat zal Gerrit Jan, naast zijn bestuurlijke werkzaamheden, ook wel zijn geweest.

In gemeentelijk opzicht was hij o.a. beurder van de verpondinge, rentmeester, burgemeester en richter van het Scholtambt Lochem.

Generatie IV:

De kleinkinderen van (Willem) Albert en Herman.

Van de kleinkinderen van (Willem) Albert hebben alleen de kinderen van zijn zoon Harmen/Herman, Albert (lakenkoopman) en Gerrit (koopman en ontvanger van de verponding in het Scholtambt Lochem), in bestuurlijk opzicht geen grote rol in Lochem gespeeld.

De kleinkinderen van zijn broer Herman echter des te meer:

Zoon Gerrit Albert trouwde met Johanna Elisabeth Biesen. Ze kregen een dochter en een zoon. Deze zoon, Johan Hermannus, één der burgemeesters van Lochem, kwam als vurig patriot tijdens de strijd tussen de patriotten en de prinsgezinden behoorlijk in opspraak.

Zoon Lambartus trouwde met Gerritjen de Wolf. Het echtpaar kreeg slechts één zoon, genaamd Hermannes Joachim. Deze Hermannes Joachim heeft een heel belangrijke rol in de Lochemse geschiedenis gespeeld door als maire (burgemeester) de stad door de moeilijke Franse tijd heen te leiden. Hij deed blijkbaar zo goed, dat hij na het vertrek der Fransen niet vervangen werd door een prinsgezinde burgervader.

Prinsgezinden en orangisten.

Aan het einde van de achttiende eeuw liep door de gehele Nederlandse samenleving een scheidslijn. Men behoorde of tot het kamp van de patriotten (veelal afkomstig uit de gegoede burgerij) of tot dat der prinsgezinden of orangisten (het lagere volk, de regenten en de adel). De oorzaak was, dat het in de laatste kwart van de eeuw met de economie in ons land slecht ging en het politieke systeem corrupt en ondoorzichtig was. Het land werd geregeerd door regenten, die voornamelijk hun eigen belang beschermden en een stadhouder, Willem V, die een conservatief en zwak bestuurder was en die weinig tot niets deed voor het volk. De machteloze bevolking maakte zich zorgen over het verval. Helemaal toen Engeland ons in 1780 de oorlog verklaarde en onze economie definitief instortte. Vanaf dat moment politiseerde de samenleving.

Er brak een revolutionaire periode aan. Dank zij de invloed van de Verlichting hadden burgers geleerd, dat ze recht op een eigen mening hadden. De patriotten waren de voorvechters van de individuele vrijheid, de vrijheid van meningsuiting, het verzet tegen de aristocratie en de erfelijke ambten en voor de vrijheid en de gelijkheid van geloof.

In deze tijd speelden in Lochem vijf nazaten van stamvader Gerrit Thomasson een rol als patriot in bovengenoemde strijd. Zij waren alle vijf gegoede burgers en op enig moment ook allen lid van de Lochemse magistraat. Het waren de kooplieden Gerrit (1738-1809), Albert (1727-1806), Herman (1761-1814, zoon van Albert) en Hermanus Joachim (1758-1833) en de advocaat en latere vrederechter Johan Hermanus (1752-1829). Met uitzondering van Albert en zijn zoon Herman waren ze kortere of langere tijd burgemeester van Lochem. Gerrit en Albert waren broers, achterkleinzonen van stamvader Gerrit Thomasson en zijn eerste vrouw Jenneken Beijen. Herman Joachim en Johan Hermanus waren van dezelfde generatie als Gerrit en Albert. Zij waren neven van elkaar en van Gerrit en Albert. Beiden waren achterkleinzonen van Gerrit Thomasson en zijn tweede vrouw Anna Lysabeth Niemans.

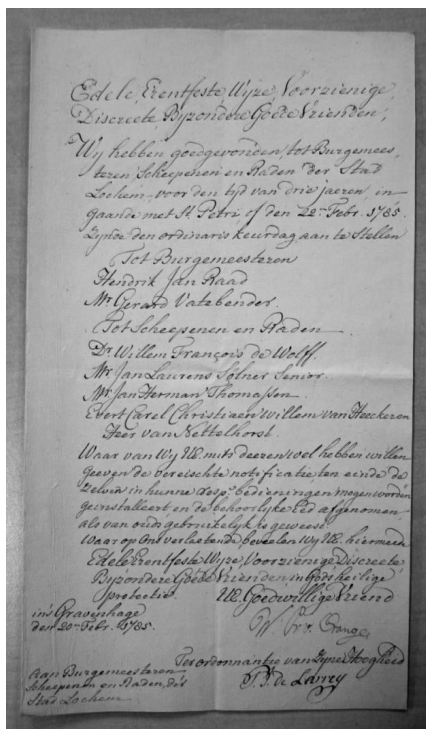
Johan Hermanus Thomasson (1752-1829).

Johan Hermanus Thomasson was meester in de rechten, schepen en raad en later burgemeester van Lochem, drost van Borculo en vrederechter van het kanton Lochem, maar daarnaast een vooraanstaand patriot. Hij is de enige patriot in Lochem die werd veroordeeld voor deelname aan de 'woelingen' tijdens de jaren '80 aan de zijde der patriotten.

Johan Hermanus, roepnaam Jan, werd op 17 mei 1752 in Lochem geboren, als tweede kind van koopman en lid van de magistraat Gerrit Jan Thomasson en zijn vrouw Johanna Elisabeth van Biesen. Zijn zuster Anna Catharina, een jaar eerder geboren, overleed al gauw na haar geboorte. Zijn ouders verloor hij op jonge leeftijd. Zijn moeder moet voor 1756 overleden zijn en zijn vader omstreeks 1761. Jan, zoals hij werd genoemd, was bij het overlijden van zijn vader pas 9 jaar oud.

Bij wie hij verder is opgegroeid, is niet bekend. Financiële zorgen heeft hij in ieder geval niet gehad. Zijn vader was van 1756 tot aan zijn overlijden in ongeveer 1761 één der beide burgemeesters van de Stad Lochem. Maar dat was in die tijd meer een erebaantje. Zijn geld zal hij voornamelijk verdiend hebben als koopman en winkelier. Net als zijn vader en grootvader en veel andere Lochemse Thomassons. Deze tak van de Thomassons was over het algemeen zeer welvarend.

In het boek *De voormalige Geldersche Hoogeschool en Hare Hoogleraren* door H. Bouman uit 1847 is te lezen dat Johan Hermanus zich in 1771, 19 jaar oud, als student liet inschrijven aan de Geldersche Hoogeschool te Harderwijk. Hij volgde hier de rechtenstudie. Zijn studie rondde hij echter niet af in Harderwijk. De bevordering tot "*Doctor der Regten*" vond namelijk plaats in 1776 in Utrecht. Wel bleef hij een sterke band met de Hogeschool in Harderwijk houden. Van 1797 tot aan de sluiting van de Hogeschool in 1812 was hij één der curatoren van de school. In 1798 kreeg hij nog samen met een andere curator de belangrijke opdracht om in Den Haag te gaan pleiten voor het in stand houden van de Hogeschool. Maar dat mocht echter niet baten. Nederland werd in 1810 door Napoleon ingelijfd bij het Franse Keizerrijk. Eén van de gevolgen was, dat de Gelderse Hogeschool in opdracht van Napoleon in 1812 moest worden opgeheven.

Over het leven van Johan Hermanus Thomasson tot aan zijn inschrijving aan de Geldersche Hogeschool in Harderwijk is vrijwel niets bekend. Mogelijk groeide hij op in het gezin van Albert Thomasson en diens vrouw Grada Catrijna van Campen. Na het overlijden van zijn vader was Albert Thomasson samen met burgemeester Willem Francois de Wolff benoemd tot voogd over de nog jeugdige Jan.

Ook over de tijd na zijn afstuderen tot aan zijn vestiging in Lochem in 1783 weten we zo goed als niets. In het Lochemse 'Burgerboek' van 1712-1778 vinden we Jans naam terug als één der beide borgen voor mr. George Carel Falck, als deze in februari 1776 voor hem en zijn gezinsleden het Lochemse burgerrecht aanvraagt. Woonde hij toen al weer in Lochem, of verbleef hij er maar af en toe? In 1782 blijkt hij na belijdenis als lid van de Nederduits Gereformeerde Gemeente in Laren te zijn ingeschreven. Maar een jaar later liet hij zich overschrijven naar Lochem.

In 1785 werd hij als schepen en raad van de Stad Lochem geïnstalleerd. Zijn aanstelling door stadhouder prins Willem V ziet u hiernaast afgebeeld.

Johan Hermanus Thomasson de patriot

De patriotten mobiliseerden zich vanaf 1783 in vrijkorpsen of gewapende genootschappen. Daarin bereidden ze zich, zo zeiden ze, voor op de verdediging van ons land tegen buitenlandse vijanden, maar eigenlijk bereidden ze zich meer voor op een machtswisseling. Ook in Lochem waren ongeregelde tussens orangisten en patriotten. Tegenstanders werden bekogeld met stenen, ruiten werden ingegooid. Zonder dat de magistraat hierin gekend werd, ging men over op het houden van wapenoefeningen op besloten plaatsen (schuren en loodsens). Volgens G. Prop in *De Historie van een kleine landstad 'Lochem'* voerde een sergeant van het kleine garnizoen of burgemeester Thomasson het commando (!). Maar de vermelding 'burgemeester Thomasson' kan hier niet juist zijn. Johan Hermanus Thomasson was in die jaren (1783-1786) helemaal geen burgemeester van Lochem. Zoals hierboven vermeld werd hij pas in 1785 benoemd tot schepen en raad van de Stad Lochem. De functie van burgemeester nam hij pas in 1791, na het overlijden van mr. Gerard Vatebender, op zich. Maar daarom kan hij rond 1783 wel het commando bij de wapenoefeningen van de patriotten hebben gevoerd.

In 1784 dienden 12 afgevaardigden van de Lochemse patriotten, onder de leiding van mr. G.C. Falck, bij de magistraat een verzoek in om met officiële toestemming wapenoefeningen te mogen houden. De magistraat wees het verzoek af. Ze stuurde een brief aan het Hof van Gelre om deze te verwittigen van het gebeurde en van de afwijzing. Twee leden van de Lochemse magistraat, burgemeester Hendrik Jan Raad en schepen Johan Hermanus Thomasson, waren het niet met de beslissing en de inhoud van de brief van hun collega-magistraatleden eens en stuurden zelf een brief naar het Hof om hun bezwaar uit te leggen. Een paar jaar later kon de Lochemse magistraat er niet meer onderuit: Lochem kreeg met officiële goedkeuring van de magistraat twee compagnieën burgerwacht! En nog wel onder het gezag van die magistraat. Johan Hermanus Thomasson werd benoemd tot de kapitein van de compagnie van de Molen-, Smee- en Bierstraatrotten en baron Van Heeckeren tot Nettelhorst (een orangist!) tot die der Markt-, Walderstraat- en Achterstraatrotten. Johan Hermanus Thomasson stond dus duidelijk al lange tijd op de kant van de patriotten. Mogelijk een erfenis van zijn studietijd. Hij was ook bevriend met de eerder vermelde, meest uitgesproken patriot van Lochem, mr. George Carel Falck, de man voor wie hij borg had gestaan, toen deze burger van Lochem wilde worden.

Bovendien komt Johan Hermanus Thomassons naam voor op de lijst van afgevaardigden, die op 1 augustus 1786 aanwezig waren op de landelijke Vergadering van Vaderlandsche Regenten in herberg 'De Toren van Cordaan' aan de Kadijk te Amsterdam, een bijeenkomst van patriottisch ingestelde bestuurders uit alle delen van het land. Hij was één der 14 Gelderse vertegenwoordigers onder aanvoering van Robert Jasper Capellen van der Marsch, met wie hij nauw bevriend moet zijn geweest. Ze stelden er hun 'Acte van Verbintenis' op, waarin ze de stadhouder minder bevoegdheden en de burger meer inspraak in het bestuur wilden geven. Natuurlijk zeer tegen de wil van de orangisten. Dat Johan Hermanus Thomasson hierbij aanwezig was, is toch wel een duidelijk teken van zijn sterke patriottische gezindheid. Het zal in Lochem bijna zeker niet bekend zijn geweest, dat J.H. Thomasson op deze 'dubieuze' bijeenkomst aanwezig was geweest.

Goejanverwellesluis

De patriotten slaagden er in om in enkele steden in ons land, met name in Holland en Utrecht, de macht in handen te krijgen. Toen ze echter in 1787 de vrouw van de stadhouder enige uren bij Goejanverwellesluis vast hielden, ging het mis voor hen. De broer van de prinses, de Pruisische koning, nam wraak op de belediging, die zijn zuster was aangedaan, door met een leger van 20.000 man ons land binnen te vallen. Hij wist daarmee de macht der Oranjes te herstellen. Binnen een maand waren de patriotten uitgeschakeld. Tienduizenden van hen ontvluchtten ons land richting Frankrijk.

Oranje weer aan de macht

De orangisten waren weer aan de macht en lieten dat duidelijk merken. Ook in Lochem. In 1789 kregen diegenen, die zich hier hadden doen gelden als patriot, te maken met een onderzoek naar hun daden. Indien dat nodig werd geacht, zou op dat onderzoek een proces volgen.

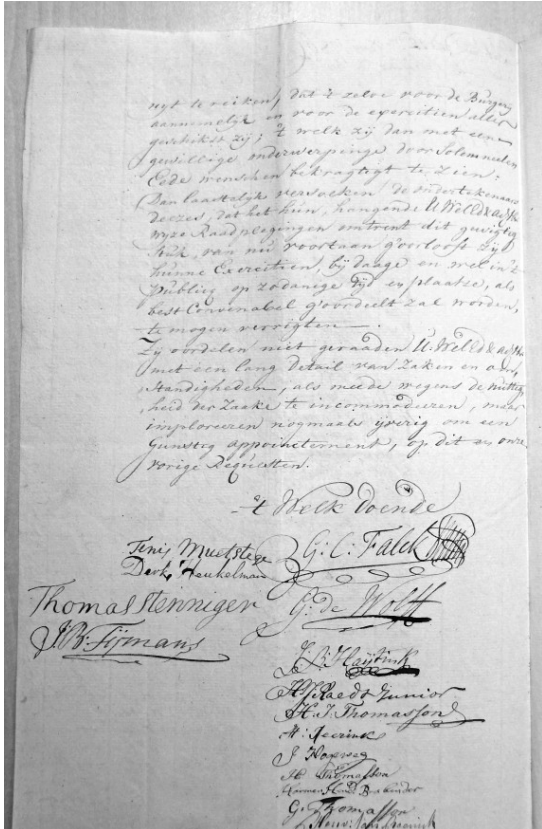
Door de Lochemse magistratuur werd een zogenaamd provisioneel advocaat-fiscaal (bijzondere officier van justitie) aangesteld. Het was de plaatselijke advocaat mr. C. H. Westenberg. Hij leidde het onderzoek. In het Regionaal Archief Zutphen bevindt zich een map, die over deze zaak gaat. Uit de titel van de archiefmap blijkt al duidelijk wie het zwaar te verduren kreeg. Het draagt namelijk de titel: *'Stukken betreffende de vervolging van de burgemeester J.H. Thomasson, wegens deelneming aan patriottische woelingen 1789'*.

Mr. Westenberg stuurde alle verdachten een brief met de beschuldigingen en de opdracht om binnen twee weken hun verweer bij hem in te dienen.

Zij werden er allen van beschuldigd:

1. lid te zijn geweest van de zogenaamde Patriotsche Sociëteit,
2. tegen goedvinden van de magistraat een Vrijcorps te hebben helpen oprichten,
3. dit Vrijcorps van wapens te hebben voorzien,
4. in de wapenhandel te hebben geëxerceerd,
5. als troep met slaande trom door de stad te hebben gemarcheerd,
6. tegen de uitdrukkelijke wil van de Magistraat daarmee te zijn voortgegaan.

Alle aangeschrevenen hebben zich tegen deze aanklacht verweerd. Blijkbaar was voor allen, met uitzondering van Johan Hermanus Thomasson, daarmee de zaak gedaan. Ze zullen gebruik gemaakt hebben van de algemene amnestieregeling. Deze gold echter niet voor de leiders van de 'troebles, nieuwigheden, ongepermitterde bewegingen en disobediëntien', zoals de onwelgevallige patriottische handelingen van de afgelopen periode werden omschreven. Zij werden wel aangepakt. Enkelene werden veroordeeld tot verbanning, anderen tot een geldboete, of werden uit hun functie ontslagen.

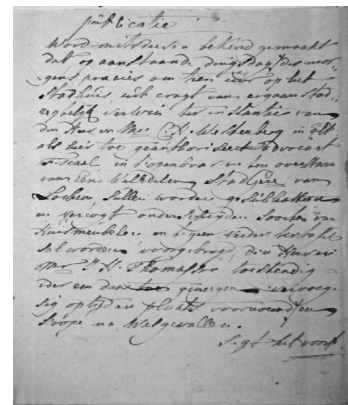

Deel van de brief van de groep patriottische burgers aan het Lochemse gemeentebestuur, 12 mei 1786

Dat Johan Hermanus Thomasson als enige in Lochem wel werd aangepakt, had er alles mee te maken, dat de advocaat-fiscaal Westenberg vond, dat juist hij, als burgemeester, niet iets had mogen doen, dat tegen de wil van het landelijk gezag en het gezag van de Lochemse magistraat als geheel inging.

Op de lijst van verdachte patriotten vinden we naast Johan Hermanus Thomasson nog zeker een twintigtal namen van inwoners van Lochem vermeld, waaronder nog vier leden van de familie Thomasson: Gerrit Thomasson, Hermannus Joachim Thomasson, Albert Thomasson en diens zoon Harmen. Maar vreemd genoeg staat George Carel Falck niet op de lijst. Hij moet de meest verwoede patriot in Lochem zijn geweest (zie G. Prop *De Historie van een kleine landstad 'Lochem'*)! Wel werden bij hem de ruiten door

Kladnotitie van de publicatie van de openbare verkoop van de goederen van mr. J.H. Thomasson

Oranjegezinden ingegoooid, net als bij bakker Te Hasselo en andere patriottisch gezinde burgers. Onder alle verzoeken gericht aan het gemeentebestuur met het verzoek een Vrijcorps te mogen oprichten is zijn naam als eerste te vinden. Zo ook in het hierboven afgebeelde deel van de brief van de groep patriottische burgers gericht aan het gemeentebestuur van 12 mei 1786.

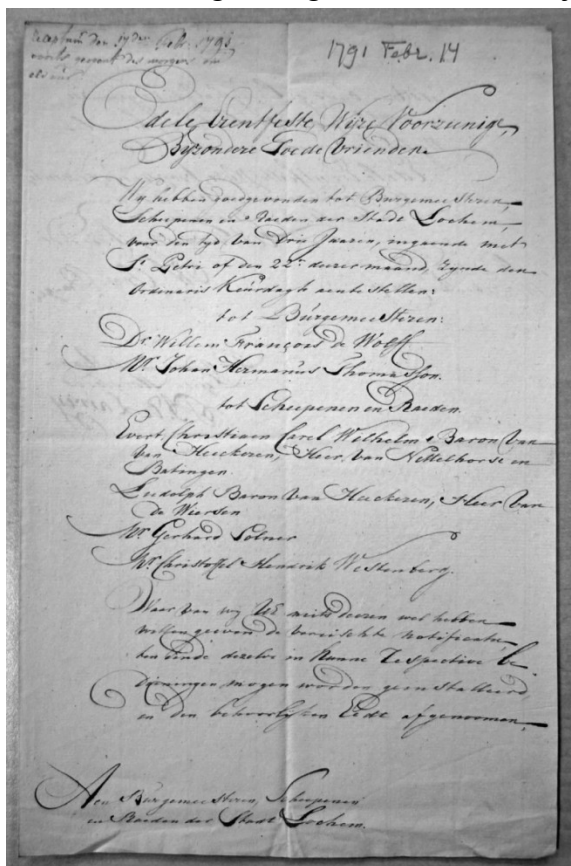
Het viel uiteindelijk met de straf voor burgemeester Johan Hermanus Thomasson wel mee. Hij werd niet verbannen en ook niet ontslagen, maar veroordeeld tot het betalen van een boete van zestig zilveren Ducatons (in die tijd was dat een bedrag ongeveer f 189,-) en het betalen van de kosten van het onderzoek. Alles tezamen was dat ruim f 300,-. Daarmee had hij nog geluk gehad. Was men op de hoogte geweest van zijn aanwezigheid op de landelijke Vergadering van Vaderlandsche Regenten op 1 augustus 1786 in herberg 'De Toren van Cordaan' te Amsterdam (zoals eerder vermeld, een bijeenkomst van patriottisch ingestelde bestuurders uit alle delen van het land), dan was hij zeker zijn positie als lid van de magistraat kwijt geraakt.

Toch was burgemeester Thomasson het klaarblijkelijk niet met de veroordeling eens, want ondanks herhaalde verzoeken tot betalen door de magistraat (waar hij zelf deel van uitmaakte), voldeed hij niet aan die verzoeken.

Uiteindelijk gaf de magistraat de advocaat-fiscaal de opdracht zoveel goederen uit het huis van burgemeester Thomasson te laten halen en openbaar te doen verkopen, dat de schuld voldaan zou zijn. En dat is uiteindelijk ook gebeurd. Er werd eerst een lijst van in zijn woning aanwezige goederen opgemaakt. Thomasson zal deze inventarisatie van zijn boedel tandenknarsend hebben ondergaan. De lijst bevindt zich in de bovengenoemde archiefmap. In 1790 werd er tot twee keer toe in het Lochemse stadhuis een openbare verkoop aan de meest biedende gehouden, waarbij inboedel uit het huis van Thomasson in opdracht van mr. C.H. Westenberg werd geveild. Ook deze lijst van in beslag genomen en verkochte

eigendommen kan men in het Zutphens Archief terugvinden. Uit de stukken valt ook op te maken, dat de meeste van deze goederen (in opdracht van Thomasson!) door medestanders van hem werden aangekocht.

Daarmee was blijkbaar het probleem opgelost. Johan Hermanus Thomasson was en bleef burgemeester van Lochem. Een jaar later, op 14 februari 1791, werd hij uit naam van stadhouder prins Willem V opnieuw tot burgemeester van de Stad Lochem benoemd, ... met mr. Christoffel Hendrik Westenberg als medelid van het stadsbestuur! Blijkbaar was het gebeurde tijdens de patriottische woelingen niet ernstig genoeg geweest om Thomasson als ongeschikt voor het ambt te bestempelen en ook niet om hem te laten samenwerken met degene, die een nogal negatief oordeel over hem had uitgesproken.

Benoeming van de leden van de magistraat in 1796, met o.a. de naam van J.H. Thomasson

De komst van de Fransen in ons land

Februari 1793 verklaarde de Republiek Frankrijk de oorlog aan Engeland, Pruisen, Oostenrijk, Verenigde Nederlanden en nog een paar Europese staten.

In mei 1794 vonden er in de Zuidelijke Nederlanden gevechten plaats tussen de Fransen en de tegenstanders, die onderling een verbond waren aangegaan. In ons land, ook in Lochem, werd men steeds banger voor wat er zou kunnen gebeuren. In Lochem besloot men sympathie te betuigen voor de zaak der geallieerden en de predikanten te vragen een speciale bidstonde te houden om Gods hulp te vragen. Johan Hermanus Thomasson werd gemachtigd op te treden als gewoon gecommiteerde tijdens de Landschapsvergadering. Daar wilde men passende maatregelen bespreken, die nodig waren gezien de huidige kritieke omstandigheden.

December 1794 trokken het Franse leger ons land binnen over de bevroren Maas en in januari 1795 over de eveneens bevroren Waal. Op zondag 18 januari 1795 vluchtte stadhouder prins Willem V met zijn gezin naar Engeland, ons land aan de Fransen overlatend.

Volgens Jan Klein Egelink in zijn artikel 'De Bataafse Omwenteling in Lochem (1795)' in het boek *Grepen uit de geschiedenis van Lochem* heeft het nog tot februari geduurd voor ook Lochem lijfelijk met de omwenteling te maken kreeg.

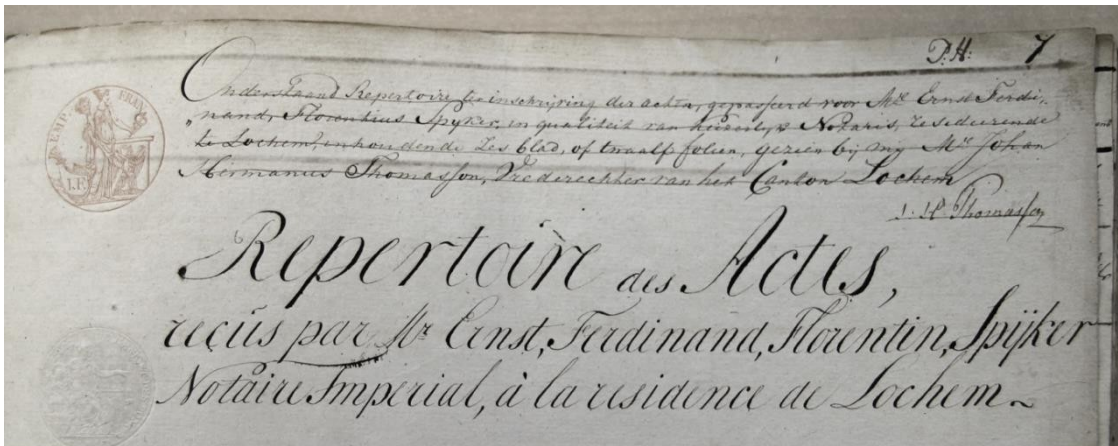
In de eerste week van februari 1795 besloten de 'burgers' George Carel Falck en Johan Hermanus Thomasson om de belangrijke (patriottische) Lochemse burgers bijeen te roepen. Deze benoemden samen een zogenaamd Revolutionair Comité, dat belast werd met de zorg om uit naam van de gehele burgerij de Omwenteling voor te bereiden. Johan Hermanus Thomasson werd de woordvoerder. Dit Comité, gevolgd door een groot aantal notabelen, vervoegde zich de volgende morgen al bij het stadsbestuur. Thomasson, notabene zelf één der beide burgemeesters van de stad, sprak de aanwezige magistratsleden toe. Hij, als woordvoerder van het Comité, ontsloeg de aanwezige magistratsleden W.F. de Wolff, E.C.C.W. van Heeckeren van Nettelhorst, L. van Heeckeren van de Wiersche, G. Solner, C.H. Westenberg en J.L. Solner uit hun functie. Ze konden als ambteloze burgers naar huis gaan. Hun plaats werd ingenomen door het Revolutionair Comité, als de echte representanten van de burgerij.

Mei 1795 werden er verkiezingen gehouden voor een nieuwe raad, in de plaats van het tijdelijke Comité. Tot "*Representanten des vrijen volks van Lochem*" werden gekozen: mr. Johan Hermanus Thomasson, Joachimus Nijman, Gerrit Thomasson, mr. G. de Wolff en mr. J.B. Haytink.

Maar Johan Hermanus Thomasson had er al gauw genoeg van. Wat precies de aanleiding was tot zijn besluit om terug te treden, is niet duidelijk. Hijzelf meldde, dat hij zijn functie wilde neerleggen, omdat deze niet verenigbaar was met een andere post die hij aanvaard had. Die post moet zijn geweest de positie van representant van het Kwartier van Zutphen in de Staten van Gelderland. Maar zijn verzoek werd niet geaccepteerd. Eind 1795 staat hij nog steeds vermeld als lid van de magistraat. In mei 1796 verzocht hij weer om ontslag. Maar de burgerij, vertegenwoordigd door de gemeenslieden, verzochten hem weer aan te blijven. Pas in juli 1797 stapte Johan Hermanus Thomasson werkelijk op als 'Representant van de Burgerij' (lid van de magistraat). Hij werd opgevolgd door zijn neef Gerrit Thomasson. Hij bleef politiek actief. Tussen 1795 en 1801 was hij lid van een achttal Gelderse commissies, van de Commissie tot algemene directie van gewapende burgerwacht in Gelderland tot de Commissie tot administratie van de goederen en revenuen van de gewezen Stadhouder. Daarnaast was hij representant in de Gelderse Landdag en van 1814 tot 1818 lid van de provinciale Staten van Gelderland.

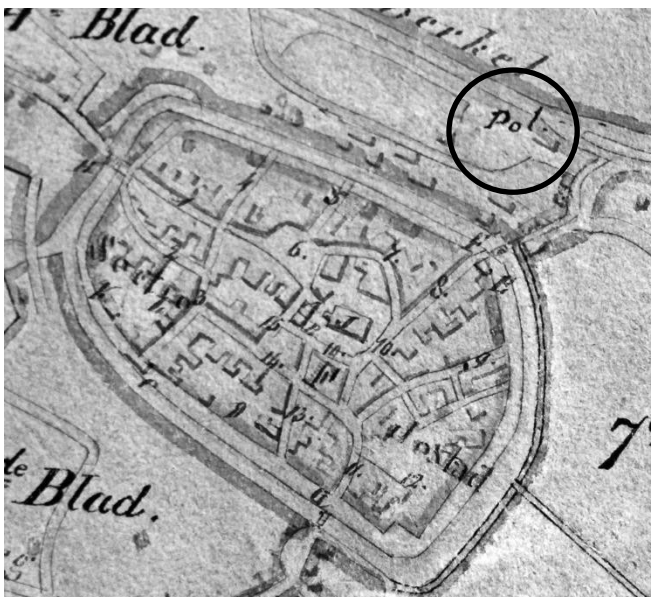
Johan Hermanus Thomasson bleef in Lochem wonen, maar aanvaardde de post van 'verzorger' (curator) aan de Geldersche Hogeschool te Harderwijk, de hogeschool waar hijzelf aan gestudeerd had. Deze functie bekleedde hij, zoals eerder vermeld, tot aan het opheffen van de school in 1812. Dat hij in Lochem bleef wonen blijkt wel uit het feit, dat hij in 1800 wordt vermeld als assistent van de draagbare brandspuit nr. 2.

Op 6 oktober 1802 werd hij benoemd tot drost van het Ambt Borculo. De drost is de functionaris, die namens de vorst belast was met het bestuur en de rechtspraak in een (plattelands)district. Deze functie heeft hij tot omstreeks 1810 of 1811 uitgeoefend. Ook gedurende het uitoefenen van deze functie bleef hij in zijn huis 'De Pol' aan de Molenkolk, net buiten de Lochemse Molenpoort, wonen.

In
 Notitie door vrederechter Johan Hermanus Thomasson geschreven in de 'Repertoire des Actes' van notaris E.F.F. Spijker te Lochem

1811 werd hij benoemd in de functie van vrederechter van het kanton Lochem. Deze functie heeft hij tot aan zijn overlijden op 8 januari 1829 uitgeoefend. De vrederechter was een alleensprekende rechter, die in de periode 1811 tot 1838 recht sprak. Hij werd daarbij geassisteerd door een griffier. Zijn belangrijkste taak was te proberen om tot een schikking te komen tussen de partijen. De partijen in een geding mochten pas naar de Rechtbank in Eerste Aanleg, als ze een poging tot schikking bij de vrederechter hadden gedaan. Daarnaast sprak de vrederechter recht in zaken betreffende roerende goederen van kleinere omvang, over schade aan gewassen, grenzen van landerijen, onderhoud van onroerend goed, arbeidsovereenkomsten enz. Zaken, die voor de komst van de Fransen door de Schepenrechtbank (bemand door leden van de Magistraat) werden behandeld.

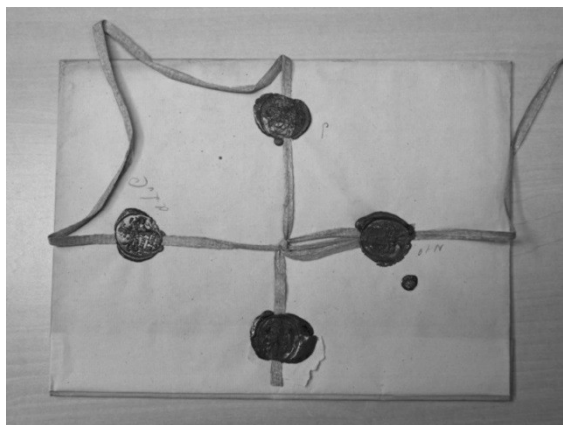
Johan Hermanus Thomasson overleed, zoals eerder vermeld, in Lochem op 8 januari 1829, waarschijnlijk in zijn huis aan de Molenkolk, onder de hoede van zijn trouwe huishoudster Hendrika Boon. Op de akte van overlijden staat het nummer van zijn woning niet ingevuld, maar het is zo goed als zeker, dat hij in zijn huis 'De Pol' net buiten de Molenpoort is overleden (zie kaartje).

Figure 1 Deel van de kaart van Lochem uit 1825 met rechtsboven huis 'de Pol'

Toevoeging: Het besloten testament van Johan Hermanus Thomasson

Het blijkt, dat Johan Hermanus Thomasson in 1809 een zogenaamd besloten testament heeft opgemaakt.

Een besloten testament wil zeggen, dat het een door de erflater zelfgeschreven testament is, dat niet ten overstaan van, in dit geval de schepenen, werd opgemaakt, maar wel bij het

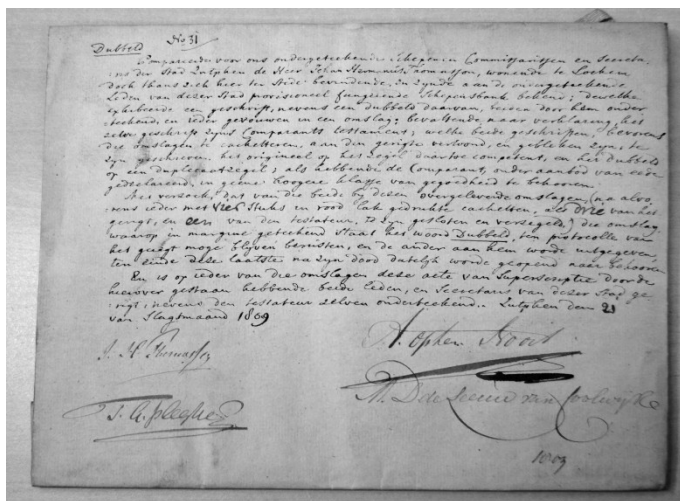

Schepengerecht werd gedeponerd. Een dergelijk testament was alleen rechtsgeldig als het door de erflater was ondertekend en aan de schepenen was overhandigd in tegenwoordigheid van getuigen. De lakzegels op de enveloppe zijn van de erflater Johan Hermanus Thomasson (de onderste) en van drie leden van het gerecht.

Thomasson deponerde zijn laatste wil op 21 november 1809 bij het Schepengerecht/de Schepenbank van Zutphen. Opmerkelijk is, dat hij dat niet in Lochem deed, terwijl de stad toch

een eigen Schepenrechtbank had.

Het testament werd in tweevoud ingediend: één exemplaar ging met de erflater mee, het andere kwam in het archief van de rechtbank terecht. Dit laatste exemplaar is 190 jaar lang ongeopend in de archieven blijven liggen.

Achterkant van de enveloppe van het besloten testament erflater.

Uit de inhoud van het testament is te lezen, dat Johan Hermanus Thomasson zijn huishoudster, Hendrika Boon, als zijn universele erfgename aanwees. Dat was niet bepaald gebruikelijk. Maar Thomasson was zijn leven lang vrijgezel gebleven. Daar komt bij, dat Hendrika Boon, J.H. Thomasson ongeveer 47 jaar trouw heeft gediend.

Hij verwoordde het zelf als volgt in zijn testament: *“In aanmerkinge van het onzekere des menschelijken levens bij mijn zelven voorgenomen hebbende in tijds bij wege van uitersten wil-beschikkingen te maken over mijne natelatene goederen zo is het dat ik ondergetekende Johan Hermanus Thomasson dit mijn welberaden voornemen thans willende volvoeren en tevens vergelden de trouwe dienstbetoningen in het waarnemen mijner huishoudinge zedert Jaren herwaarts aan mij gedaan bij dezen verklare te stellen tot mijne eenige en universele Erfgenaam Hendrica Boon en zulks met volle regt van institutie.”*

Is Hendrika Boon ook werkelijk zijn universele erfgename geworden? In de Kadastrale atlas van Lochem van 1832 komt haar naam als grondeigenaar niet voor. Dat is vreemd, als zij werkelijk de erfgename van J.H. Thomasson is geweest. Het grondgebied waarop zijn huis

Opening van het archiefexemplaar van het testament

Op 18 mei 1999 werd dit 190 jaar oude testament in het programma ‘Gelders Vuur’ van TV Gelderland, dat in die uitzending aandacht besteedde aan het Stadsarchief Zutphen, op verzoek van de heer F. Reitsma uit Lochem geopend. Dit gebeurde onder toezicht van de Zutphense archivaris (na het opmaken van een proces-verbaal). Binnen de enveloppe zat een schrijven van het gerecht (zie de volgende afbeelding) en een tweede enveloppe met daarin de laatste wil van de

aan de Molenkolk stond was volgens het Verpondingsregister 1 morgen en 416 roeden (ongeveer anderhalf ha.) groot. De waarde van zijn nalatenschap was volgens het boek *De eerste volksvertegenwoordigers in Gelderland in 1795* f 14.573,- groot.

Hendrika Boon overleed vier jaar later, op 19 juli 1833, in haar geboorteplaats Deventer, oud 73 jaar. Ze woonde in de oude binnenstad in de Polstraat.

Hermannus Joachim Thomasson

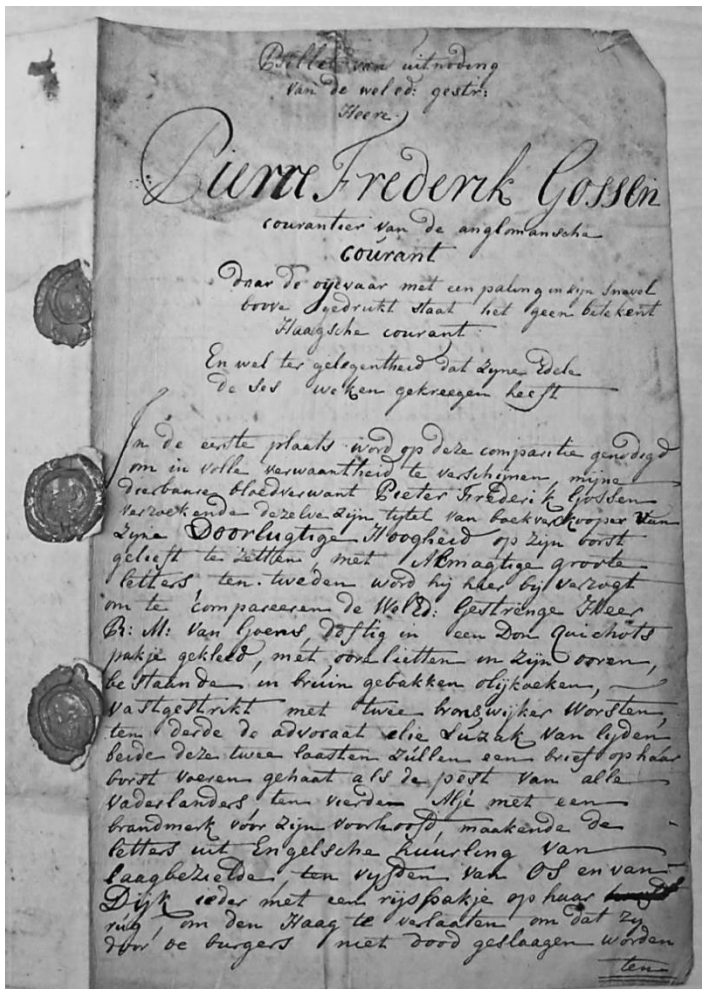

Een opmerkelijke brief

Deze brief uit 1783 met de adressering "Mijn Heer Den Heer N.N. Thomasson Coopman in kruidenierswaaren per Zutphen tot Lochem" bevindt zich in het Regionaal Archief te Zutphen.

Op zich niet iets, dat het vermelden waard zou zijn in dit blad. Maar dat wordt anders, als men de vreemde inhoud leest.

We moeten er wel aan denken, dat het versturen van de brief op het eind van de achttiende eeuw plaats vond, een tijd waarin er in ons land een hevige machtsstrijd gaande was tussen de behoudende orangisten en de naar vooruitgang strevende patriotten. Daarover hebt u hiervoor al kunnen lezen.

De tekst van de brief onder de lange aanhef luidt als volgt:

"In de eerste plaats word op deze comparitie (= verschijning voor het gerecht) genodigd om in volle verwaandheid te verschijnen mijne dierbaare bloedverwant Pieter Frederik Gossen verzoekende dezelve zijn tytel van boekverkooper van zyne Doorlugtige Hoogheid op zijn borst gelieft te zetten, met Almagtige groote letters, ten tweden word hij hier bij verzogt om te compareeren de Weled. Gestrenge Heer R.M. van Goens, deftig in een Don Quichots pakje gekleed, met oorelietten in zijn ooren, bestaande in bruin gebakken olijkoeken, vastgestrikt met twee bronswijker worsten, ten derde de advocaat elie suzak van lijden beide deze twee laatsten zullen een brief op haar borst voeren gehaat als de pest van alle vaderlanders, ten vierde Aljé met een brandmerk voor zijn voorhoofd, maakende de letters uit Engelsche huurling van laagbezielden, ten vijfde van Os en

Eerste bladzijde van de brief aan N.N. Thomasson

van Dijk ieder met een rijspakje op haar rug, om den Haag te verlaaten, om dat zij door de burgers niet dood geslagen worden.” (De tekst van de brief gaat in werkelijkheid nog twee bladzijden verder.)

Een voor ons wonderlijke tekst. Het is zo, dat in deze brief de draak werd gestoken met de veroordeelde orangist Pierre Frederik Gossen, hoofdredacteur van de Haagsche Courant. Omdat zijn krant een onjuist en opruiend artikel uit een andere krant had overgenomen, werd de krant een verschijningsverbod opgelegd voor de duur van zes weken. Zeer tot het genoegen van de patriotten! Om hun vreugde te uiten maakten ze gebruik van het internet van hun tijd en wel van het pamflet, ook wel schotschrift of vlugschrift genoemd. Er moet vanaf 1781 tussen de orangisten en de patriotten een ware pamflettenoorlog hebben gewoed. Talloze vlugschriften met politieke verlangens, grove beledigingen en karikaturale voorstellingen van de tegenstander deden de ronde. En één van die pamfletten bevatte de tekst, die iemand de moeite waard vond om helemaal over te schrijven en als brief aan N.N. Thomasson de Lochemse koopman in kruidenierswaren te sturen. En deze N.N. Thomasson kan niemand anders dan Hermannus Joachim Thomasson zijn geweest. Een afzender stond er niet bij. Men wilde geen risico lopen met het verzenden van een brief met een dergelijke inhoud. De orangisten hadden het toen namelijk nog in een groot deel van ons land voor het zeggen. Of H.J. Thomasson erg blij zal zijn geweest met het ontvangen van een dergelijke brief, is maar de vraag. Hij stond destijds wel bekend als patriot, maar wel als een gematigd patriot. Hij was weliswaar in 1786 medeondertekenaar van het verzoek om wapenoefeningen te mogen houden, dat 12 vooraanstaande Lochemse patriotten bij de magistraat hadden ingediend. En in 1789 stond hij ook op de lijst van beschuldigten van patriottistische activiteiten, toen de orangisten de macht weer volledig in handen hadden gekregen.

A black and white photograph of a historical document, likely a petition or request, featuring several handwritten signatures in cursive script. The signatures are densely packed and overlap. Some legible names include 'Derk Henkelman', 'J. Nijman', 'Henderik Gierint', 'Van Blooy', 'de Hoff', 'H.J. Thomasson', 'T. Henniger', 'G. Thomasson', and 'J.B. Nijmans'. The document appears aged and slightly worn.

Handtekeningen onder een verzoek van Lochemse patriotten aan de magistraat om wapenoefeningen te mogen houden, waaronder ook die van H.J. Thomasson.

Al maakte hij tussen 1783 en 1795 nog geen deel uit van de Lochemse magistraat (het Lochemse stadsbestuur), hij was toen al wel de pachter van het recht van verponding (een gemeentelijke belasting). Thomasson heeft van zijn patriottistische gevoelens verder geen nadeel ondervonden in zijn bestuurlijke leven. Toen de patriotten het in 1795 ook in Lochem voor het zeggen kregen, werd hij tot burgemeester benoemd. Dat bleef hij tot 1833. Daarmee werd hij de langst zittende burgemeester van Lochem. Hij was in zijn tijd een zeer gewaardeerde burgemeester. Hij is ook de enige Thomasson, die in Lochem geëerd is met een straat, die naar hem vernoemd is.

Hoe zou de hierboven vermelde brief in het Lochemse gemeentearchief zijn terecht gekomen? Het is niet aan te nemen, dat H.J. Thomasson hem er zelf in heeft ondergebracht. De vroegere Lochemse gemeentesecretaris H.G. Hartman drukte de brief in 1889 ook al af in zijn boek *Van de Veluwe en uit den Gelderschen Achterhoek in vroeger tijden*. Hij vermeldde destijds echter de naam van Thomasson er niet bij en ook niet, dat de ontvanger in Lochem woonde. (Wel dat de brief zich in het archief van de gemeente Lochem bevond.) Zou vermelding van de naam van de ontvanger en zijn woonplaats in 1889 nog gevoelig hebben gelegen?

Lochemse koopman met vele bestuurlijke functies

Hermannus Joachim Thomasson was op 21 mei 1758 in Lochem geboren als zoon van Lambertus Thomasson en Gerritjen de Wolff. Een broertje met dezelfde voornamen ging hem voor, maar overleed kort na de geboorte. Verder had hij nog een zuster met de naam Anna Maria. Vader Lambertus had gedurende zijn leven de welvarende zaak voortgezet van zijn vader Herman (die daarnaast ook nog een heel actieve gemeentesecretaris van Lochem was geweest). Lambertus was naast koopman ook nog ontvanger van de verponding, richter van het Scholtambt Lochem, burgemeester van Stad Lochem en gevolmachtigde van verschillende personen bij rechtskwesties. Een man van belang dus in Lochem.

Hermannus Joachim volgde geen universitaire studie, zoals zijn neef, leeftijds- en plaatsgenoot Johan Hermanus. Hij zal mogelijk na het lager onderwijs de Franse of Latijnse school bezocht hebben, maar daarna is hij bijna zeker in de zaak van zijn vader gaan werken. Met goed gevolg, want aan het eind van zijn leven was hij één van de grotere grootgrondbezitters in de gemeenten Lochem en Laren, met in totaal ongeveer 217,5 ha. aan grond in zijn bezit.

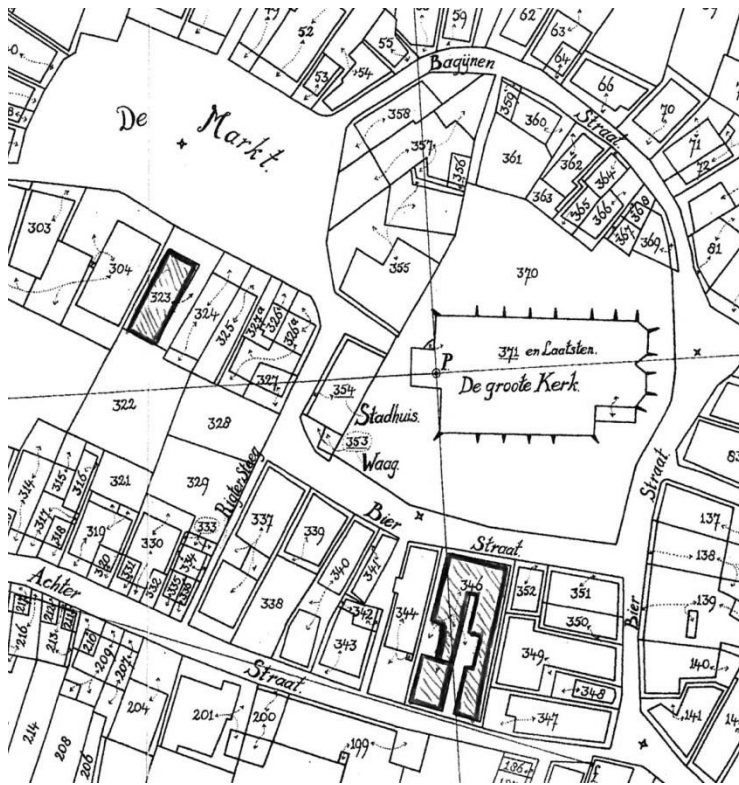
In 1795 trouwde hij op 37-jarige leeftijd hij met Hendrika Geertruid Hein, dochter van de emeritus-predikant Casimir Albrecht Wilhelmus Hein, over wie in het 'Land van Lochem' al eens een artikel verschenen is. Hendrika Geertruid Hein trok bij haar man in, die samen met zijn moeder en zuster aan de Bierstraat woonde. Waarschijnlijk in het huis, waar H.J. zelf geboren en groot was geworden. Voor 1795 staat er in de volkstelling vermeld, dat er op nr. 180: 1 man, 2 vrouwen, 1 dochter, 2 dienstboden en 1 minderjarige knecht woonden. Het echtpaar Thomasson kreeg slechts één kind, Lambertus Casimir, maar deze overleed binnen een jaar na zijn geboorte. Dat zal hen leed hebben gedaan. H.J. zal zich mogelijk daardoor nog meer op zijn werk hebben gestort. Die indruk krijg je tenminste als je naar al de functies kijkt, die hij in zijn leven heeft uitgeoefend: naast koopman was hij ontvanger van de verponding, schepen, provisor van de stad, contraboekhouder van de Nederduits gereformeerde gemeente, burgemeester, inspecteur van het onderwijs, lid van de Staten van Gelderland, gevolmachtigde in processen en gecommitteerde van de marke Verwolde, Laren en Oolde. Een bezig mannetje!

Koopman en winkelier

H.J. Thomasson was dus een koopman in kruidenierswaren, maar volgens G. Prop in zijn artikel 'Burgemeester H.J. Thomasson 1758-1833' in het blad *Archief, orgaan van de oudheidkundige vereniging De Graafschap* uit 1961 was hij daarnaast ook winkelier: "Thomasson was 'coopman', zag ik in een register, en tevens winkelier, want in 1789 levert hij de stokvis voor "den Arvendag", de markvergadering of holtink, die jaarlijks gehouden werd op "de Hoff toe Zwype of Hofman". Dit had ook nog plaats in 1806, en dan heeft hij tevens de leverantie van pijpen."

Volgens de volkstelling van 1795 had hij een huis en een pakhuis aan de Bierstraat. Op onderstaand kaartdeel uit de *Kadastrale Atlas Gelderland, Lochem, Laren en Verwolde* uit 1832 ziet u de woning met kadastraalnummer 346 aangegeven. Het pand nam daar een behoorlijke oppervlak in. Dat hij alleen maar kruidenierswaren verkocht, moeten we niet al te letterlijk nemen. Dat blijkt ook al wel uit, hetgeen hij volgens Prop aan de markevergadering leverde. Zijn overgrootvader had in de loop van zijn leven een zaak opgebouwd, die we het best kunnen omschrijven, als een 'winkel van Sinkel' waar van alles te koop was.

Mogelijk had H.J. zijn assortiment wat moeten inperken, omdat meerdere nakomelingen van stamvader Gerrit rond 1785 Lochemse kooplieden waren. Naast H.J. zelf waren dat de neven Gerrit Thomasson en Albert Thomasson (lakenkoopman). Net als stamvader Gerrit en vader

Herman zal H.J. als koopman behoorlijk voordeel hebben gehad van zijn magistraatsfunctie. Van stamvader Gerrit Thomasson weten we, dat hij met grote regelmaat eten en drinken voor de magistraatsvergaderingen leverde en daarnaast ook de olie voor de straatlantaarns.

Het ziet er naar uit, dat H.J. Thomasson rond 1820 zijn zaak had overgedaan aan Willem H.J.B. Arentsen de Wolff, jongste zoon van burgemeester Gosewijn de Wolff. (Deze kreeg de naam Arendsen aan zijn naam toegevoegd om te voorkomen, dat deze familienaam van moederszijde zou uitsterven.) Mogelijk kreeg Willem Arendsen de Wolff de zaak al in 1819 in handen. Dat is namelijk het jaar, dat hij

huwde.

Uit het Bevolkingsregister van 1813 blijkt, dat Willem Arendsen de Wolff in dat jaar al bij H.J. Thomasson in huis woonde en bijna zeker ook bij hem werkte. Hij zal waarschijnlijk samen met zijn beide zussen door het echtpaar Thomasson in huis zijn opgenomen, nadat hun ouders kort na elkaar (in 1797 en 1798) waren overleden. Zijn zussen staan er in 1813 niet bij, omdat ze dan al getrouwd zijn en elders woonden. H.J. Thomasson had samen met H.J. Raadt de voogdij over de kinderen van het pas overleden echtpaar op zich genomen. Willem Arendsen de Wolff was nog maar vijf jaar oud, toen hij zijn ouders verloor (zijn zusjes waren toen al 15 en 17 jaar). Via zijn moeder, Gerritjen de Wolff, was H.J. Thomasson verwant met Goswijn de Wolff, de vader van de kinderen.

In de *Statische gegevens per gezinshoofd 1822-ca.1888* zien we, dat H.J. Thomasson vanaf ongeveer 1825 aan de Markt op nummer 164 woonde (op de kaart aangegeven met kadastraalnummer 323). Daar kreeg hij rond 1830 als buurman Winand Carel Hugo Staring en zijn vrouw. W.C.H. Staring, zoon van dichter en landbouwkundige A.C.W. Staring, kennen we vooral als de geoloog en landbouwkundige, die later op de Boekhorst in Klein Dochteren ging wonen. Rond 1825 was hij echter griffier van het kantongerecht in Lochem. Als zodanig werkte hij onder vrederechter mr. Johan Herman Thomasson, neef van burgemeester H.J. Thomasson. Het gezin Staring heeft van 1825 tot 1846 in het pand aan de Markt in Lochem gewoond (de plek waar nu het oude postkantoor staat). De families Thomasson en Staring waren met elkaar bevriend.

Bestuurder

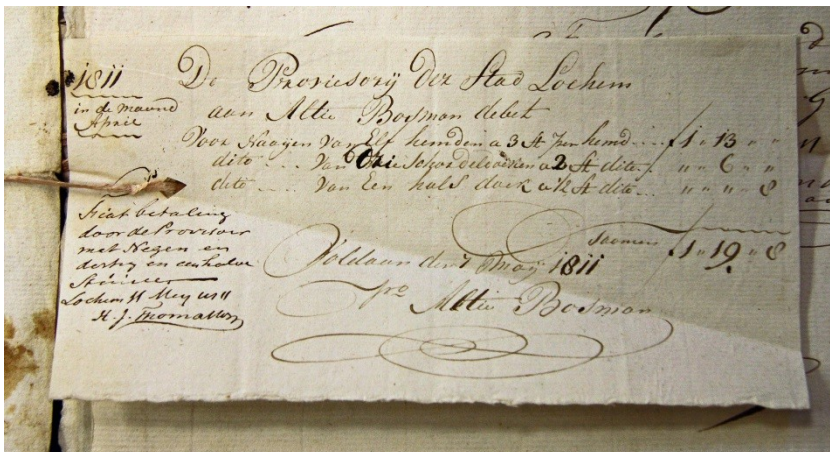
Zoals eerder vermeld, moet koopman H.J. Thomasson moet ergens in de jaren voor 1820 zijn zaak hebben overgedaan aan (pleegzoon?) Willem Arentsen de Wolff. Thomasson was toen ongeveer 60 jaar oud. Hij verhuisde met zijn vrouw van de Bierstraat naar de Markt.

De Markt van Lochem met het huis van burgemeester Thomasson (tweede van rechts). De foto is natuurlijk niet uit de tijd dat het echtpaar Thomasson er woonde.

Met zijn bestuurlijke werk stopte hij echter niet. Hij was al sinds 1795 burgemeester van Lochem en dat bleef hij tot aan zijn overlijden in 1833. Daarnaast was hij van 1806 tot 1825 ook nog schoolopziener (inspecteur) bij het lager onderwijs, eerst in district 7, later in district 4. Ook dat werk nam hij zeer serieus. Hij bezocht jaarlijks alle ongeveer 30 scholen in zijn omvangrijke werkgebied, dat van Zwolle tot Groenlo reikte. Hij stelde na zo'n bezoek een rapport op over de school en het functioneren van de leerkrachten. Daarnaast probeerde hij het niveau van de leerkrachten te verbeteren, onder andere door te proberen ze in onderwijzersgenootschappen te verenigen. Thomasson ontving daarvoor zelfs de leerkrachten bij hem thuis. In 1816 werd het inspectiewerk hem blijkbaar teveel. Hij verzocht en kreeg

assistentie van een tweede opziener naast zich, in de persoon van de Lochemse predikant Th. Silvergieter Hoogstad. Ze moesten weliswaar het salaris van Thomasson met zijn tweeën delen. Van 1806 tot 1825 was hij ook nog de hoofd (proviso(i)r) van de provisorie, de gemeentelijke zorg voor armen- en hulpbehoevenden. De

Rekening uit 1811 van H.J. Thomasson als provisor van de Stad Lochem

provisorie ondersteunde hen door het verstrekken van voedsel, brandstof (turf), kleding en schoeisel (klompen).

Bovendien maakte hij van 1811 tot 1827 ook nog als gecommiteerde deel uit van het bestuur van de marke Verwolde, Laren en Oolde. Een belangrijke rol hierbij speelde, dat hij zelf één van grotere grondeigenaren in de marke was. Hij had het op twee na grootste gebied, na de heer van Verwolde en de freule van Rechteren van Oolde. In 1809 had Thomasson het goed Old Oolde gekocht van A.J.H.C van Heeckeren, heer van Overlaer en Bisfeld. Old Oolde bleef tot 1849 in bezit van de familie Thomasson. In dat jaar werd het gekocht door de graaf Van Rechteren Limpurg, die het samenvoegde met het al in zijn bezit zijnde goed Oolde.

‘Burgervader’ Thomasson

In Vaderlandsche Letteroefeningen uit 1829 staat een artikel van de Larense predikant J.G.C. Kalkhoff met als titel ‘Aaron Eerlijk, en zijne schrandere tegenwerping tegen het Christendom’.

Uit dit verhaal is het volgende stukje tekst overgenomen:

“Omtrent twee jaren geleden, stierf, in het naburig Lochem, een arme en stokoude Jood, die, bij eene sobere en ongemakkelijke broodwinning(), de vergenoegdheid zelve was. Hij heette Aaron doch de plaatselijk Burgemeester – of liever Burgervader – H.J. Thomasson, wien hij, in Napoleon’s tijd, over de keuze van een’ familienaam, verlegen kwam raadplegen, gaf hem den welverdienden en algemeen goedgekeurden bijnaam Eerlijk. Trouwens Aaron was, in den volsten nadruk, en uit godsdienstige beginselen, eerlijk. Want de vreeze Gods vervulde zijn hart en bestuurde zijne daden. Steeds opregt, bescheiden en erkentelijk voor de geringste gift en dienst, stond hij bij elkeen in de grootste achting.*

()Een naauw vertrekje, van slechts zeven of acht guldens jaarlijksche huur, maakte zijne geheele woning uit; en hij, hoe doof en bevende ook in de klimmende jaren, moest dagelijks, met eene houten kast op den rug, langs de, veelal verstrooide, huizen en hutten der omliggende dorpen en gehuchten rondsukkelen, om uit een’ onbeduidenden koophandel een gering bestaan te vinden.”*

Dominee Kalkhoff moet burgemeester Thomasson, gezien zijn opmerking in bovenvermelde tekst, als een goed ‘burgervader’ hebben gekend en ervaren. Die goede ‘burgervader’ moet hij, gezien de teksten van de brieven, die hij aan het hogere gezag stuurde, waarin hij de toestand in zijn gemeente beschreef, ook werkelijk geweest zijn. Herhaaldelijk wees hij daarin op de slechte omstandigheden, waaronder veel inwoners van de stad, vooral de lagere bevolkingsgroepen, moesten leven.

H.J. Thomasson begon zijn loopbaan in de magistratuur (gemeentebestuur) in 1795. Voor die tijd is zijn naam in de *Memoriën- en Resolutiënboeken* (notulenboeken van het gemeentebestuur) niet terug te vinden. In dat jaar kregen de patriotten kregen het hier voor het zeggen, dank zij het Franse leger dat ons land was binnengevallen. De door de stadhouder benoemde regenten werden afgezet en vervangen door door de burgerij zelf gekozen en benoemde bestuurders. H.J. Thomasson was één van hen. We vinden zijn naam in het jaar 1795 meteen al in de notulenboeken terug als *“Burger presideerende”*. Iedereen werd van toen af aangesproken als ‘burger’, maar er kon maar één burger de stad leiden en dat was de ‘burger presideerende’, de burgemeester.

Daarmee was er voorgoed verandering gekomen in het oude systeem, waarin de stad steeds door twee of meer burgemeesters was bestuurd. Eerst heette de burgemeester dus ‘burger presideerende’, maar vanaf 1810, toen ons land deel ging uitmaken van het Franse keizerrijk en de Franse bestuursorganisatie hier werd ingevoerd, kwam daar al weer verandering in. Alles moest van nu af in het Frans. De leiding van het stadsbestuur kwam in handen van een ‘maire’ (burgemeester). En dat was H.J. Thomasson. Opvallend is, dat na het vertrek van de Fransen, H.J. Thomasson op zijn post mocht blijven. Hij had de bevolking, zo goed als hij kon, ondersteund tijdens de moeilijke tijd, dat ons land, en dus ook de stad Lochem, voortdurend

offers moest brengen om de Franse oorlogsmachine draaiende te kunnen houden. Offers in de vorm van inkwartiering, het leveren van sommen geld, hoeveelheden voedsel en burgers als soldaten voor Napoleons leger. Ons land was aan het eind van de Franse bezetting totaal uitgemergeld. Dat gold ook voor Lochem.

Als voorbeeld van H.J. Thomassons ondersteuning van de stad en zijn bewoners, schreef G. Prop in zijn boek *De historie van een kleine landstad 'Lochem'*: “Op 20 feb. 1813 vraagt hij (Thomasson) deze (de Soevereine Vorst) om ondersteuning: “...hoe dat door aanhoudende zeer zware inkwartieringen en doormarschen van Cosakken en andere Russische bewoners, Pruisische en Saxische troepen de gemeente van Lochem buitengemeen zwaar drukt. In den grootsten nood gebracht, en de minvermogende ingezetenen tot een staat van gebrek gebracht zijn, welke met de beste wil boven het vermogen der meer gegoede ingezetenen gaat, om daarin de noodwendige hulp te verlenen; zodanig, dat velen niet meer weten vanwaar zich de eerste en volstrekt onontbeerlijke levensmiddelen te verschaffen; zo zelfs, dat bij onderzoek gebleken is, dat niet alleen den Huisraad, maar ook de Kleding van sommigen in de bank van leening verpand is geworden.” Blijkbaar heeft Lochem een bedrag ontvangen. Twee maanden later noteert Thomasson n.l. een rekening van f 1000 uitgedeeld, aan rekening voor vlees aan Salomon Abrahams f 437.2.8, aan Stroetman voor jenever f 135; het restant à f 1215.11.4: “aan mijzelve in mindering van de gedane uitgaven betaald”. Thomasson had dus uit eigen middelen de onkosten voor de inkwartieringen betaald.”

In zijn ‘Nagedachtenis’ in de *Nederlandsche Staatscourant* van 29 april 1833 schreef dichterlandbouwkundige A.C.W. Staring naar aanleiding van het overlijden van H.J. Thomasson op 23 april 1833 onder andere: “Nooit wordt alhier (te Lochem) vergeten hoeveel gebrekkigs door zijne werkzaamheid en invloed verbeterd, - hoeveel goeds gesticht en aangekweekt is geworden; en lang nog zal rijk en arm den zoo hulpvaardigen man betreuren, die hun, als raadgever in verlegenheden, als bevrediger bij opkomenden twist, of als trooster in lijden, ontelbare blijken gaf van zijn helder oordeel, diepe menschenkennis, en echte godsdienstigheid.”

A.C.W. Staring en H.J. Thomasson waren blijkbaar goed bevriend. Vooral door de steun van burgemeester Thomasson kreeg Staring na jaren van tegenstand van een aantal Lochemse geëmmiteerden het in 1801 voor elkaar, dat de afwatering van het laaggelegen en daardoor vaak natte gebied tussen de Wildenborch en Lochem via een verlegde, verbrede en uitgediepte Veengoot toch een sterk verbeterde afwatering kreeg.

Oude begraafplaats

A.C.W. Staring en H.J. Thomasson komen we in de Lochemse geschiedenis na het gebeurde in 1801 nog een keer min of meer samen tegen en wel in verband met de toen nieuwe, nu oude, begraafplaats vooraan de Zutphensweg.

Door de landelijke overheid werd het verboden de doden vanaf 1 januari 1829 nog langer binnen de bebouwde kom te begraven. Daarom besloot het gemeente onder leiding van burgemeester H.J. Thomasson een nieuwe begraafplaats aan te leggen aan de Zutphensweg. 1 Januari haalde men niet. De begraafplaats werd pas in maart 1829 officieel geopend. In de loop van 1829 kwamen er nog een doodgraverswoning en een lijkenkamer gereed. Een aantal jaren later werd bovenaan de

smeedijzeren poort aan beide zijden een bord met tekst van A.C.W. Staring geplaatst. De hierboven afgebeelde tekst vindt u aan de 'binnen'zijde van de ingang.

H.J. Thomasson ligt hier zelf ook begraven. Vier jaar na de opening van de begraafplaats vond hij er zijn laatste rustplaats. Zijn graf zult u echter niet gemakkelijk kunnen vinden. Het draagt namelijk geen steen. Dat heeft er bijna zeker niets mee te maken, dat de Lochemse gemeenschap en zijn familie hem destijds geen steen ter herinnering gunden. Hij zal zelf wel hebben aangegeven, dat hij dat zo wilde. De bescheiden man hield niet van uiterlijk vertoon. Wilt u weten, waar het graf zich bevindt? Bij het betreden van de begraafplaats door de hoofdingang aan de Zutphenseweg, is het graf nummer 16, het zesde graf aan de rechterkant na de ingang.